

”КА ИНТЕГРАЛНОМ РАЗВОЈУ НИША”

Ниш, 30. Јун 2006.год.

ДОПРИНОС ПРОЦЕСУ ПЛАНИРАЊА ИНТЕГРАЛНОГ ЛОКАЛНОГ РАЗВОЈА НИША

МАПИРАЊЕ РЕСУРСА И ПОТЕНЦИЈАЛА НИША

UN-HABITAT

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Министарство за капиталне инвестиције

REPUBBLICA ITALIANA

ПРОГРАМ СТАНОВАЊА И ТРАЈНЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ ИЗБЕГЛИЦА У СРБИЈИ СИРП

Коришћене ознаке и презентација материјала у овој публикацији не подразумевају изражавање било каквог мишљења од стране Секретаријата Уједињених нација у погледу правног статуса било које земље, територије, града или области или њихових власти, или у погледу одређивања њихових граница, или у погледу њиховог економског система или степена развоја. Мишљења изнета у потписаним поглављима, као и анализе, закључци и препоруке овог извештаја су лични став аутора и не одражавају нужно ставове Програма људских насеља Уједињених нација (УН-ХАБИТАТ-а), Управног савета УН-ХАБИТАТ-а или његових земаља чланица.

Делови ове публикације се могу користити без овлашћења, под условом да се наведе извор.

Штампа Програм становања и трајне интеграције избеглица у Србији - СИРП

www.unhabitat.org.yu

office@unhabitat.org.yu

Београд, Јун 2006. године

САДРЖАЈ

Предговор	
Захвалница	
Методолошки приступ	
I Поглавље	Националне стретегиије, локалне стратегије и локални пројекти развоја
	Национални стратешки документи
	Локални стратешки документи
	Локални пројекти
II Поглавље	Однос националних и локалних стратегија и пројеката на територији Града
	Ниша
	Локална тела
III Поглавље	Закључна разматрања и препоруке
Списак скраћеница	
Анекс 1	Локални стратешки документи
Анекс 2	Ниш- органограм
Анекс 3	Анкетни упитник

ПРЕДГОВОР

Конференција „Ка интегралном локалном развоју Ниша“ коју је организовао Град Ниш уз подршку УН-ХАБИТАТ СИРП Програма и Владе Италије у сарадњи са Министарством за капиталне инвестиције Републике Србије, има за циљ да подстакне партиципацију и отворену дискусију свих развојних актера који делују на територији Града Ниша о кључним темама за развој, указујући на обавезе локалне заједнице у односу на развој њене територије и ресурса, јачајући интеграцију и координацију локалних стеикхолдера и активности.

СИРП Програм подржава Град Ниш у напорима које улаже у координацију и интеграцију локалних актера и активности и доприноси процесу планирања интегралног локалног развоја његове територије. Једна од активности које Програм предвиђа је управо *подржавање Општина/Градова корисника Програма у формирању и јачању локалних мрежа развоја*.

Кроз ово истраживање, СИРП доприноси планирању интегралног локалног развоја мапирањем општинских ресурса и потенцијала структурисаних кроз пет основних тема, окружење, економија, друштво, управљање и информационо-комуникационе технологије, што је имало за циљ да се да општа слика тренутног стања развоја Града, и процене потенцијални сектори за унапређење развоја целокупног подручја и побољша квалитет живота у Нишу.

Ово истраживање припремио је тим националних консултаната уз техничку подршку СИРП тима; све релевантне институције, владине и невладине организације, локалне власти и управе, и други развојни актери били су укључени кроз консултације а њихов допринос се огледа у давању значајних информација које су обогатиле овај рад.

Представљање и ширење овог истраживања има за циљ да допринесе дискусији и суочавању као и да подстакне исте, ширећи знања и указујући на заједнички интерес у територијалном развоју, како би се унапредила делотворност и позитиван утицај саме конференције и њених исхода у јачању постојећих мрежа и партнерстава.

Ово истраживање, као и друга релевантна документа, можете наћи на веб страници УН-ХАБИТАТ СИРП Програма у Србији www.unhabitat.org.yu

ЗАХВАЛНИЦА

Ову публикацију је припремио тим националних стручњака уз техничку помоћ тима СИРП Програма УН-ХАБИТАТ-а.

УН-ХАБИТАТ СИРП Програм

Лихија Рамирез
Ђорђе Мојовић
Барбара Галаси
Ратка Чолић

Предраг Цветковић

Главни технички саветник
Национални директор
Координатор активности
Координатор општинских
активности
Координатор активности у
Нишу

НАЦИОНАЛНИ ЕКСПЕРТИ

Мр. Велимир Шећеров
Мр. Сениша Тркуља

Географски факултет Универзитета у Београду
Географски факултет Универзитета у Београду

МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП

Истраживање се односи на пет главних тема за интегрални локални развој: **окружење, економија, друштво, управљање, и информационе и комуникационе технологије.**

Ово истраживање је структурно подељено на следећа три методолошка корака:

1. Разумевање територије Ниша применом интегралног приступа

Овај корак обухвата анализу: локалних секторских стратегија и заједнице на основу планова развоја; националног стратешког и правног оквира у функцији одрживог развоја Србије, уз пружање структурних упутстава за процес развоја на локалном нивоу; читавог спектра пројеката и програма, који се спроводе на територији града Ниша, као и тела, институција и организација које управљају тим пројектима.

За анализу су одабрани следећи критеријуми:

- 1 Да ли је документ/стратегија усвојена или не;
- 2 Свеобухватни или секторски приступ;
- 3 Међусекторска усаглашеност;
- 4 Однос према свакој од пет значајних тема;
- 5 Ниво оперативности докумената и стратегија;
- 6 Институционална подршка.

Упитник је припремљен на основу органа грама институционалних тела у Граду и подељен је свим релевантним актерима (стејкхолдерима) из области планирања за локални развој. Добијени одговори су дали реалнију слику о односима између институција, стратегија и програма који се спроводе.

Учешће и допринос локалних актера кроз даље консултације, као и њихова расположивост у пружању додатних потребних информација, су били драгоцене за финализовање овог документа.

2. Хоризонтална и вертикална корелација и ресурси

Утврђене су вертикалне и хоризонталне корелације и каузалне везе свих стратешких докумената на националном и локалном нивоу, као и пројеката и програма, у циљу идентификовања постојећих трендова, секторске интеграције, преклапања и непокривених сектора и поља деловања.

3. Дијагноза потенцијала за ефективни процес планирања развоја

Идентификовањем ресурса и потенцијала у оквиру територијалне структуре и организације Града добијене су значајне смернице за дефинисање могућих приоритетних области деловања, чиме би се усмерио процес планирања развоја. На тај начин би се, у оквиру свих координисаних активности, могле предузети интегрисане акције и заједнички кораци више различитих актера, а све то у циљу побољшања и унапређења целокупног развоја Града.

НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ ЛОКАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ ЛОКАЛНИ ПРОЈЕКТИ РАЗВОЈА

НАЦИОНАЛНИ ДОКУМЕНТИ

Прва фаза пројекта је била анализа националних докумената са становишта усвојених критеријума. Верујући да ће се на овај начин најбоље указати *неактивна поља* која нису равноправно заступљена, приступило се анализи следећег:

1. Национална стратегија Србије за приступање СЦГ Европској Унији, 2005
2. Преглед реализације Миленијумских циљева, 2005.
3. Стратегија смањења сиромаштва, 2003.
4. Стратегија подстицања страних улагања, 2006.
5. Студија стамбеног сектора (Нацрт), 2006.
6. Стратегија развоја енергетике, 2005.
7. Стратегија развоја пољопривреде, 2004.
8. Стратегија запошљавања, (Нацрт) 2005.
9. Стратегија развоја МСП и предузетништва до 2008, 2003.
10. Стратегија локалног одрживог развоја, 2005.
11. Стратегија развоја туризма (Нацрт), 2006.
12. Програм решавања проблема избеглих и расељених лица, 2002.
13. Стратегија заштите животне средине, (Нацрт) 2005.
14. Просторни план Републике Србије, 1996.
15. Национална Стратегија развоја информатичког друштва, (Нацрт) 2005

Ради лакшег сагледавања ситуације направљена је матрица евалуације (Табела 1.) у којој су у

облику теза истакнути најважнији садржаји у свакој од тема. Оно што може бити заједничко за готово сва докумената на националном нивоу је то да су веома актуелна и методолошки модерна, а у зависности тематике мање или више интегрална. То је делимично очекивано, имајући у виду специфичности сваке од њих и мању или већу **обухватност** основне полазне теме, конкретан разлог доношења или објективну потребу да се сагледају и остали сегменти одрживог развоја. Ради тога се могу поделити у две групе:

- условно свеобухватне стратегије- у њих спадају: Стратегија Србије за придруживање ЕУ, Преглед реализације миленијумских циљева, Стратегија локалног одрживог развоја, Стратегија смањења сиромаштва и ППРС;

- условно секторске стратегије-у њих спадају остале набројане стратегије.

Поступак је обухватио анализу сваког документа и усвајање критеријума да су свеобухватни само они који залазе у сваку од 5 зацртаних тема. Овакво сагледавање ситуације је био циљ експертске групе СИРП Програма.

По питању формалног прихватања на републичком нивоу, сва документа су, изузимајући *Стратегију локалног одрживог развоја* коју је радила СКГО и која је усвојена на њиховој скупштини, рађена под окриљем Владе РС. Већина их је усвојена и тиме се могу сматрати званичним националним правцима развоја у одређеним областима. Оне које нису (*Студија стамбеног сектора*, *Стратегија развоја туризма*, *заштите животне средине*) су врло близу званичне верификације и у форми су нацрта те се може сматрати да неће претрпети суштинске промене. У три (Стратегија придруживања ЕУ, ППРС и Стратегија развоја туризма) Ниш се може препознати као конкретан субјект на кога се односе одређена усмерења, док су све остале начелне и више у форми политика и смерница које се могу применити на читавој територији Републике уз поштовања спецификаума сваке општине.

Да би формално прихваћене стратегије биле и оперативне потребно је да имају јасно зацртане циљеве и најважније, **мере и инструменте** за реализацију циљева и институционалну подршку за њихову конкретну примену. Мере, инструменти и политике су у већини стратегија постављане на веома експлицитан начин. Организациони, технички, финансијски и правни алати доступни су у завршним поглављима готово свих докумената. Многи од њих се односе на разраду на нижим нивоима управе. Уз генерално слабоодрживу ситуацију без постојања формалних региона, читав сет активности се очекује управо од локалних заједница. Неадекватна јачина и утицај локалних власти на реализацију крупних/стратешких циљева није могућ у садашњем легислативном окружењу, без јаке и јасне подршке државе. Са друге стране сегмент **управљања** у којем се апострофирају конкретне мере и политике (по негде и конкретни пројекти) у националним стратегијама је изузетно правилно схваћен и веома прецизно дефинисан. Чини се да је то њихов најзначајнији допринос као модерног проевропског планирања у којем се схвата подједнако и планска идеја и њена реална спроводљивост.

Треба истаћи *Стратегију подстицања страних улагања*, *Стратегију одрживог развоја*, *Стратегију смањења сиромаштва*, *Стратегију заштите животне средине* и *ППРС* као веома конкретне у делу преношења надлежности и задужења. Наравно, ни овако постављени алати за имплементацију не гарантују практичну употребу. **Транспарентност**, пре свега самих документа (за које велики део локалне управе уопште не зна да постоји), затим идеја, решења и акција који произилазе уз њих, па све до политичке воље кључна су надградња самог планског процеса. Обично су **носиоци реализације** сама министарства која су учествовала у њиховој изради, надлежне агенције или друге државне институције, са наглашеном потребом за децентрализацијом одговорности ка локалном нивоу. Децентрализација управе се у многим стратегијама појављује као неопходни предуслов за ефикасно функционисање државне територије.

По питању **заступљености тема** генерално се може закључити да су области економије и управе заступљене у скоро свим документима, да је друштвено/социјални део изостављен у *Стратегији*

развоја енергетике, док је аспект окружења потпуно маргинализован у *Студији запошљавања и Стратегији развоја МСП*, што је за очекивање у односу на поље обухвата. Пажња ИКТу (информационо-комуникационим технологијама), који није директно споменут у *Студији стамбеног сектора*, *Стратегији развоја енергетике*, *Прегледу реализације миленијумских циљева*, и *Стратегији смањења сиромаштва*), дата је кроз *Стратегију информатичког друштва* али и *Стратегију Србије придруживању ЕУ*. Ово се може тумачити на два начина. Или се развој ИКТ подразумева као парадигма модерног друштва или се развоју ИКТ не посвећује довољно пажње изузев у конкретним студијама. Интересантно је да се само кроз благи преглед на локалне пројекте који су у реализацији у граду Нишу лако уочава управо супротни тренд по питању нових технологија, те велики број конкретних акција у овој области.

Тренутно најактуелнија интегрална стратешка документа на националном нивоу су Стратегија Србије придруживању ЕУ, Стратегија смањења сиромаштва и Извештај о спровођењу миленијумских стратешких циљева. Најчешће навођени општи циљ ових докумената је смањивање сиромаштва и унапређење развоја привреде путем бољег обезбеђења информација у социјалне и инвестиционе сврхе. Међутим, значајни су и посебни циљеви, нарочито у секторским стратегијама када је у питању Ниш.

У оквиру Националне стратегије Србије за приступање СЦГ Европској Унији из 2005. представљена је национална платформа- приступ ЕУ као стратешко опредељење, док је у посебном делу дефинисана стратегија економског и социјалног развоја са мерама за спровођење. Ту су, у оквиру појединачних поглавља дати:

- (i) основни циљеви и стратешки правци развоја Србије (елементи стратегије развоја и пројекције привредног раста, макро и микро економске политике);
- (ii) реформске и структурне промене (реформа привредног система, људски ресурси, социјална сигурност;
- (iii) секторске политике (индустрија и МСП, телекомуникације и аудио-визуелне услуге-информационо друштво, пољопривреда, саобраћај, енергетика, заштита животне средине, заштита на раду);
- (iv) регионалне политике.

Зашто смо разматрали националне стратегије? Зато што се: (i) на националном нивоу утврђује стратешки оквир развоја усклађен са ЕУ политикама и стратегијама (запошљавања, регионалног развоја, пољопривреде, просторног развоја, идр.), те принципима Миленијумске декларације и ХАБИТАТ Агенде; (2) националним стратегијама дефинишу и усклађују општи циљеви развоја; (3) пружају смернице за припрему локалних стратегија развоја, али и акционих планова на различитим нивоима; (4) њихово доношење подразумева постојање политичког консензуса на националном нивоу, као и (5) обезбеђивање инструмената за њихово спровођење (кроз програме, фондове, и буџетске линије).

Табела 1/1 Национални стратешки документи

ДОКУМЕНТ И ГОДИНА ИЗРАДЕ							
	Студија стамбеног сектора 2006	Стратегија развоја енергетике 2005	Преглед реализације миленијумских циљева 2005	Стратегија развоја пољопривреде 2004	Стратегија запошљавања 2005	Стратегија развоја МСП и предузетништва. 2003	Стратегија локалног одрживог развоја 2005
о к р у ж е ње	<ul style="list-style-type: none"> - стамбени фондови - стамбена новоградња (трендови) - нелегална градња 	<ul style="list-style-type: none"> - енергетски ресурси (обновљиви/необновљиви) - енергетске резерве - еколошки проблеми код експлоатације - безбедност и смањење ризика - приоритет: рационална употреба ресурса и повећање употребе обновљивих извора енергије 	<ul style="list-style-type: none"> - заштита и унапређење животне средине - повећање шумовитости: смањење употребе чврстих горива; доступност води за пиће; управљање отпадом - већа доступност комуналној инфраструктури 	<ul style="list-style-type: none"> - укупњавање поседа - унапређење ЗЖС кроз организацију пољопривреде 			<ul style="list-style-type: none"> - унапређење инфраструктуре - просторно и урбанистичко планирање - одрживо коришћење ресурса - доношење локалних стратешких докумената за ЗЖС - систем мониторинга и заштите - управљање отпадом - биолошки диверзитет
П р и в р е д а	<ul style="list-style-type: none"> - агроекономска кретања - лична примања - незапосленост (18%) - сиромаштво - структура сиромашних - привреда - цене комуналних накнада - преглед стања (инвестиције, јавна потрошња, трендови...) - систем финансирања (банкарски 	<ul style="list-style-type: none"> - стање у секторима потрошње енергије (трендови производње, увоза/извоза...) - биланси - стање у енергетским производним секторима (нафта, гас, угаљ, електро...) - привредно економска ограничења - инвестиције у енергетику - приоритети (модернизација итд) 	<ul style="list-style-type: none"> - преглед економског развоја током 90-их - реформа привреде - одрживи привредни раст - већа могућност запослења - модификовани финансијски систем - прикључење ЕУ 	<ul style="list-style-type: none"> - прелазак на тржишну економију - систем кредитирања произвођача (субвенције...) - берза производа усмерење за произвођаче - систем царинске заштите - повећање конкурентности и квалитета - SWOT анализа - зоне слободне трговине - технолошка унапре- 	<ul style="list-style-type: none"> - подршка предузетништву - финансијски подстицаји - смањење неформалног рада - директна страна улагања - макроекономски услови - особине домаћег тржишта - придруживање ЕУ 	<ul style="list-style-type: none"> - повећање животног стандарда и запослености - равномерни регионални развој - унапређење међународних трговинских веза - повећање броја МСП са 270 на 400.000 - олакшице за МСП (финансирање, извоз) - смањење сиве економије 	<ul style="list-style-type: none"> - извори финансирања - израда локалних стратегија економског развоја и запошљавања - стимулативне мере за локалне економије - пореске олакшице за друштвени развој - МСП

	систем, НКОЛК, БТК...)	- пројекција потреба до 2015.		ђења. и модернизација - мере за повећање продуктивности по хектару - сеоски туризам			
д р у ш т в о	- демографска кретања - структура становништва - обука, образовање становништва - социјално становање (процене, стање) - програми јавног становања (државни, општински) - међународни програми (UN HABITAT-СИРП, UNHCR)		- смањење сиромаштва становништва (стање и трендови) - реформа система образовања и здравственог сектора - равноправност и бољи положај жена и угрожених група - смањење насиља на децом; смањење смртности деце - борба против ХИВ, маларије и др. - доступност лекова	- едукација произвођача - тренинзи и саветовање за произвођаче - социјална сигурност на селу	- друштвена кохезија - адаптивност и мобилност радника - повећање улагања у људске ресурсе - равноправност полова - борба против дискриминације - социјални договор/дијалог - структура активног становништва	- побољшање образовног и здравственог сектора - пензиони фондови - медијска кампања - образовање становништва	- едукација управе и грађана о одрживом развоју - заштита здравља - традиционалне делатности - улога медија - партиципација грађана у доношењу одлука - доношење локалне стратегије за смањење сиромаштва - дијалог са социјално угроженим групама
у п р а в љ а њ е	- власничка структура станова - земљишна политика - законски оквир - расподела одговорности по нивоима управе - управљање стамбеним фондом - преглед институција (националних и локалних) које се баве становањем - улога локалних власти (пример. Крагујевац, Стара	- недостатак законских оквира - недостатак националне стратегије за ЗЖС - стратегија усклађена са регулативом ЕУ - мере и инструменти за реализацију стратегије - власничка структура великих ЈП - формирање Агенције за енергетску ефикасност .	- децентрализација система управљења - препоруке за реализацију Миленијумских циљева	- корективни утицај државе у функционисању тржишта, доступност информација - ново законодавство (ЕУ) - успостављање, промена и унапређење институција - мере подршке произвођачима за транзицију пољопривреде - Aequis Communitatis - реализација стратегије кроз	- заједничко деловање Народне скупштине и Владе на остварењу стратегије - заснована на Европској стратегији запошљавања - смањење регионалних разлика - комплементарност са осталим стратегијама (смањење сиромаштва, МСП...) и законима - регионализација (3 региона и 25 округа)	- јачање институционалне подршке МСП на свим нивоима - уклањање правних препрека за пословање - реформа јавних служби	- доношење правне регулативе за локалну самоуправу - институционално јачање локалне самоуправе - инспекцијске службе - међународна сарадња и размена - промоција општина - НЕАП - израда просторних и урбанистичких планова на локалном нивоу

	Пазова) - улога ЈП, задруга, удружења, НВО - улога међународних организација (УН НАВИТАТ...)	- научно технолошки развој кроз институционализац ију. - динамика спровођења по секторима		подршку Европске агенције за реконструкцију			
Т И С					- статистика	- развој модерног ИКТ - развој индустрије софтвера - е-влада - статистика	- увођење ГИС-а у локалне заједнице - едукација за коришћење ГИС - регионалана сарадња на ГИС

Табела 1/2 Национални стратешки документи

ДОКУМЕНТ И ГОДИНА ИЗРАДЕ							
	Стратегија подстицања стр. улагања, 2006	Стратегија смањења сиромаштва, 2003	Стратегија развоја туризма, 2006	Програм реш. проблема избег. и рас. лица, 2002	Стратегија заштите животне средине, 2005	Просторни план Републике Србије, 1996	Стратегија развоја ИКТ, 2005
о к р у ж е њ е	- геостратешки положај - квалитетни природни ресурси - опремљеност земљишта и инфраструктуре (преглед стања)	- анализа стања инфраструктуре и перспективе развоја (јавне инвестиције) - европско окружење - регионални, рурални, урбани и стамбени аспекти - еколошки аспекти смањења сиромаштва - одрживо коришћење земљишта; шума; вода - искорењивање еколошких црних тачки	- стање географије и климе - природни потенцијал - саобраћај и комуникације - смештајни капацитети и испуњеност - туристички локалитети - организација туристичког сектора - туристички кластери (НИШ кључна дестинација у ЈИ Србији)	- инфраструктура и супраструктура - стање животне средине	- природни ресурси - садашње стање животне средине - утицаји на животну средину - управљање природним ресурсима - управљање отпадом - мониторинг ЖС - унапређење инфраструктуре и чисте технологије	- међународни и регионални положај концепт - природни ресурси - инфраструктура и саобраћај - мрежа насеља - енергетика - заштита ЖС (мере, мониторинг) - депоновање отпада - уређење сеоских насеља	-ИКТ у служби заштите животне средине -виртуелни саобраћај - инвентар природних ресурса -ГИС -мониторинг заштите животне средине -систем регионалног просторног планирања - технолошка инфраструктура -национална база података о простору

			<ul style="list-style-type: none"> - врсте туризма - анализа конкурентских земаља 				
п р и в р е д а	<ul style="list-style-type: none"> - стање и перспективе економије - повољнија инвестициона клима - глобална економска кретања - економска кретања и центри и јужној Европи - главни извори инвестиција - конкурентност - индустријски паркови; слободне зоне; концесије - партнерство - анализа улагања 	<ul style="list-style-type: none"> - стање и перспективе економије - повољнија инвестициона клима - глобална економија - економска кретања - главни извори инвестиција - конкурентно; кредитирање - индустријски паркови; слободне зоне; концесије - партнерство - анализа улагања 	<ul style="list-style-type: none"> - стање туристичке индустрије - анализа привреде - туристичка понуда и потражња - потрошња гостију - буџет - инвестиције - приватизација туристичких објеката - преглед светског тржишта 	<ul style="list-style-type: none"> - економска сигурност и економски опоравак - анализа економског стања - фискалне и економске мере за интеграцију ових лица - фондови - запослење бенефиције - МСП 	<ul style="list-style-type: none"> - стање привреде - стање привредних сектора - приоритетни циљеви у привреди - систем финансирања заштите ЖС - модернизација производње 	<ul style="list-style-type: none"> - доминатне развојне осовине - привреда (стање и пројекције) - пољопривреда, шумарство, водопривреда - туризам 	<ul style="list-style-type: none"> -ИКТ у служби економског развоја -бизнис регистрација -Е-бизнис -Е-банкинг -улога нових софтвера у економском развоју - берзе рада
д р у ш т в о	<ul style="list-style-type: none"> - квалитетан кадар (релативно обучен и јефтин) - компаративне предности и мане радне снаге (преглед) - сарадња између образовног система и привреде - рекламирање у иностранству - истраживање и научни институти 	<ul style="list-style-type: none"> - узроци сиромаштва - преглед стања - борба против корупције - ефикасна социјална заштита - положај старих - здравствена заштита; образовање - праћење сиромаштва - најугроженије категорије становништва 	<ul style="list-style-type: none"> - истраживање потрошача (сврха доласка, дужина боравка, задовољство) - структура становништва - информисање, маркетинг, идентитет - догађаји; манифестације 	<ul style="list-style-type: none"> - услови за локалну интеграцију - социјална сигурност - обезбеђење права - демографска анализа (одакле, број, структура) - политика становања (бенефиције, начин изградње...) - гашење колективних центара - медијска подршка 	<ul style="list-style-type: none"> - анализа друштвених ресурса - здравствени аспект - едукација и јачање свести о заштити ЖС 	<ul style="list-style-type: none"> - становништво (стање, пројекције) - јавне службе (образовање, социјална заштита) - спорт – рекреација - партиципација грађана у одлучивању - истраживачка подршка 	<ul style="list-style-type: none"> -равноправност у доступности информацијама -едукација становништва -презентација културних вредности -формирање капацитета школе, универзитети, здравствени системи -учешће јавности у одлучивању -Е-едукација -Е-health

		<ul style="list-style-type: none"> - партиципација грађана - ограничена тражња струка - социјално становање 					
у п р а в љ а њ е	<ul style="list-style-type: none"> - порески систем - децентрализација - преглед законодавне материје - убрзавање издавања грађевинске дозволе - промене закона - уписи права на непокретностима - израда ПП-а - задужења у имплементацији циљева 	<ul style="list-style-type: none"> - регулатива - институционалне реформе - реформа правосуђа - децентрализација локалне самоуправе - локалне иницијативе - изградња ефикасних институција - улога државе; синдиката; НВО - имплементација Стратегије и праћење 	<ul style="list-style-type: none"> - систем управљања - сценарији развоја и њихова имплементација - израда просторних и урбанистичких планова за туристичке дестинације 	<ul style="list-style-type: none"> - враћање власништва - проблеми власништва - мере и активности за повратак - политичке одлуке - билатерални уговори држава - правни предуслови - мере и инструменти за реализацију стратегије 	<ul style="list-style-type: none"> - законодавни и институционални оквир - имплементација стратегије - средњорочни програми и политике - усклађивање са законодавством ЕУ - реформе институционалних оквира - међународни ратификовани уговори и споразуми 	<ul style="list-style-type: none"> - децентрализација (макрорегиони, окрузи) - израда просторних и урбанистичких планова нижег реда - законодавни и институционални оквир - мере и инструменти за спровођење плана 	<ul style="list-style-type: none"> - власништво над земљиштем - улога управе у формирању ИКТ - државни центар за ИКТ - праћење, имплементација и евалуација стратегије - законски оквир, прилагођавање и усаглашавање - E-government
Т И С	<ul style="list-style-type: none"> - развој ИКТ - развој базе података са расположивим катастарским парцелама за улагање - орто-фото снимање на глобалном и локалном нивоу 		<ul style="list-style-type: none"> - интернет промо-ције туристичких вредности - систем куповине и резервације преко инернета 	<ul style="list-style-type: none"> - формирање базе података о избеглим и прогнаним лицима (број, структура) 	<ul style="list-style-type: none"> - базе података о стању и загађивачима 	<ul style="list-style-type: none"> - ГИС - базе података по секторима 	<ul style="list-style-type: none"> - свеобухватна стратегија - интегрални приступ и улога ИКТ у свим секторима

ЛОКАЛНИ СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ

У Нишу су анализирана документа локалног развоја, која су рађена у периоду од 1995. до 2006. године:

1. Генерални урбанистички план града Ниша, са допуном, 1995, 2001
2. Студија развоја локалне економије града Ниша (СРЛЕ), 2005
3. Програм развоја града Ниша за 2006. годину (ПРГН), 2005
4. ЛЕАП, 2001
5. Стратегија развоја МСП општине Ниш (СР МСП), 2003
6. Одрживи развој Града Ниша – Прилог за израду стратегије (ОРГН), 2005
7. Платформа за израду пројекта унапређења и развоја туризма на подручју Града Ниша, 2003
8. Нацрт стратегије запошљавања Града Ниша, 2004,
9. Концепт локалног економског развоја општине Медијана (ЛЕР М), 2005
10. Локални економски развој на Балкану (Босна и Србија) – ЛЕДИБ, (Нацрт), 2005

при чему се имало у виду да су покренуте иницијативе за израду Просторног плана Ниша и Генералног плана Ниша.

Од анализираних докумената, само је ГУП усвојен и објављен у Службеном листу града Ниша, 1995. године и његове измене и допуне 2001. године. Такође је усвојен и Програм развоја града Ниша, док су Студија развоја локалне економије и ЛЕДИБ прихваћени и налазе се на званичној интернет презентацији града Ниша.

Ако се има у виду одрживост развоја у стратешком планирању са три основне компоненте: економска, друштвена и еколошка – шест докумената имају за циљ економски развој (*Студија развоја локалне економије града Ниша, Стратегија развоја МСП Ниша, Нацрт стратегије запошљавања Града Ниша, Платформа за израду пројекта унапређења и развоја туризма на подручју града Ниша, Локални економски развој на Балкану и Концепт локалног економског развоја општине Медијана*), док су *ЛЕАП* и *Одрживи развој Града Ниша* усмерени на заштиту животне средине тј. еколошку компоненту, и одрживи развој у ширем контексту. Ниједан од поменутих стратешких докумената није оријентисан само на друштвену компоненту развоја, већ је иста делимично, али незнатно у односу на економски аспект садржана у *ГУП-у* и начелно у *Студији развоја локалне економије, Одрживом развоју Града Ниша*.

Поред три основне компоненте одрживог развоја у овој анализи узете су у обзир још две развојне компоненте, то су информационо-комуникационе технологије и управљање које захтева бољу унутрашњу организацију и међусобну сарадњу владиног, невладиног и пословног сектора. Управна и информациона компонента су слабо заступљене у свим наведеним документима локалног развоја. Појединачне теме у оквиру пет наведених развојних компоненти тј. сектора анализираних су детаљније у табели 2. и у Анексу 1.

Остваривање планова из стратешких докумената врши се преко акционих планова који конкретизују смернице дефинисане стратегијом. Шест докумената садрже и предлоге акционих планова за њихову реализацију (ГУП и нарочито његова допуна, ЛЕАП, СРЛЕ, ОРГН, ЛЕР, ПРГН који је сам по себи акциони план и Платформа за израду пројекта развоја туризма), док су три документа – СР МСП, Стратегија запошљавања и ЛЕДИБ општег стратешког типа.

У документима је често присутно позивање на непостојеће или неадекватно национално законодавство као једну од основних препрека за реализацију стратегија, међутим, веза са

стратегијама на националном нивоу је спорадична – позивање на *Просторни план* (у ОРГН), *Стратегију развоја* МСП (у СР МСП и ЛЕДИБ-у), на *Стратегију развоја сиромаштва* (у ЛЕДИБ-у). У документу *Студија развоја локалне економије* наводи се сарадња са институцијама на више нивоа – на националном (Фонд за развој, Агенција за приватизацију), на регионалном (Центар за развој МСП), на локалном (Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине).

Наиме, овде је интересантно указати на начин како је иницирана израда докумената – осим ГУП-а, Програма развоја и Платформе туризма, већина докумената је иницирана међународним програмима.

Локална стратешка документа Ниша покривају широк дијапазион активности међутим, у односу на интегрални аспект локалног развоја, што је било предмет сагледавања, треба нагласити да су осим економије и окружења, тематске области друштва и квалитета живљења, бољег управљања и примене информacionих система, непокривене.

Табела 2. Локални стратешки документи

ДОКУМЕНТ И ГОДИНА ИЗРАДЕ							
	Одрживи развој града Ниша, 2005	Студија развоја лок. економије, 2005	ГУП Ниша и Нишке Бање, 1995	Стратегија развоја МСП, 2003	Нацрт стратегије запошљавања 2004	ЛЕАП 2001	Платформа туризма
о к р у ж е њ е	хидрогеологија и геотермални ресурси, минералне сировине, управљање водама, биодиверзитет, управљање отпадом, загађење ваздуха, инфраструктура, енергетика, археологија	заштита животне средине (уклањање чврстог отпада, реци-клажа, загађење ваздуха, очување еко-система), инфраструктура	заштита животне средине, природних и културних добара, заштита од елементарних непогода и катастрофа, водосна-бдевање, саобраћај, енергетика, ПТТ, радио и телевизија	-		просторно планирање, загађење ваздуха, бидиверзитет, чврсти отпад, пси луталице, ддд*, бука, саобраћај, Нишава, зрачења	Развој туризма на бази одрживог развоја Планирана изградња нових садржаја за потребе туризма, Реконструкција комуналне уинфраструктуре
п р и в р е д а	реструктурирање привреде, пољопривреда, шумарство, лов, туризам	привреда (структура локалне привреде по секторима, власничка структура), карактеристике претходног развоја, МСП, могућности за развој, запосленост, пољопривреда, туризам (рекреативни, културно-историјски, транзитни итд.)	привредни развој: индустрија, грађевинарство, пољопривреда, трговина, угоститељство, мала привреда	запосленост, незапосленост, карактеристике МСП, сива економија, реструктурирање, законска и институционална подршка МСП, приоритетни сектори развоја МСП (електроиндустрија, текстилна, индустрија коже, саобраћај, машинска, агроиндустрија, грађевинарство, трговина, туризам итд.)	Пословно окружење предузећа, стање привреде Града, МСП и ниво предузетничке активности, реструктурирање великих система, извори финансирања пословања, институционална инфраструктура Стимулисање развоја предузетништва у области пољопривреде и туризма Ослобађање плаћања од пореза и доприноса предузетника Привлачење инвеститора	не наглашава се довољно могућност утицаја жаштите животне средине на већу економску ефикасност	Транзитни туризам, Бањски туризам Културни туризам Градски туризам Манифестациони туризам Излетнички туризам и еко-туризам Спортско-рекреативни туризам Ловни и риболовни туризам

Д р у ш т в о	здравствена заштита старијег становништва, безбедност	Анализа становништва и насеља (образовна структура, економске карактеристике становништва), Социјална мапа становништва (запосленост, сигурност, социјалне и образовне установе, здравство)	образовање, култура, спорт, социјална заштита, здравство, становање, радна места и радне зоне, безбедност	-	Програми за стицање радног искуства Клубови за тражење посла Професионално саветовање Образовни стандарди Једнакост полова Запосленост инвалида	мишљење јавности, здравствено стање становништва (исхра-на, спречавање хроничних болести и епидемија), бољи квалитет живота	Измена кадровске структуре у корист младих образовних кадрова
у п р а в љ а њ е	развој локалне заједнице	национални ниво (фонд за развој, агенција за приватизацију), општински развојни центри, владине регионалне институције, пословни центри, службе запошљавања, НВО, удружења	управа и администрација у поглављима развој друштвених делатности и развој градских функција	-	-Децентрализација у области запошљавања	учешће локалне управе у решавању проблема животне средине	Потреба доношења градских одлука којима се туризму даје приоритет
Т И С	-	софтвер за ЛУЦ методологију	јединствени информациони систем града – ГИС	-	-	на спомиње се коришћење ИКТ за управљање животном средином	Јачање информативно-пропагандних активности Туристичко-информативни центар

Пројекти који тренутно егзистирају на нивоу града приказани су у односу на институције које их имплементирају а у контексту усвојених тема интегралног развоја. Овде су уједно наведени и програми који немају јасно изражен временски оквир па их можемо сврстати у континуалне. Нису обрађиване све редовне делатности институција, већ само оне које су интересантне за локални развој.

У Програму развоја града побројано је највише актуелних пројеката, али без ближег објашњења сваког од њих, док остали документи, осим Платформе за израду пројеката унапређења и развоја туризма, готово да и не спомињу било какве програмске приоритете.

Са друге стране, анализирани пројекти углавном не заснивају своје активности на постојећим планским документима. Припремају се на основу тренутних потреба, актуелних трендова или могућности за финансирање. У малом броју случајева постоји јасна веза која указује да су одређени пројекти проистекли на основу предложених акција из релевантних докумената.

Приметно је да се највећи број пројеката везује за различите сегменте економије, као и то да постоје многи слични (готово исти) пројекти које спроводе различите институције без икакве координације или међусобне сарадње. Узрок оваквом преклапању може бити економска (тржишна) условљеност пројеката, неартикулисано деловање институција, слаба организација активности на читавој територији града или непостојање јединствене базе података пројеката/институција. Ради тога може доћи до збуњивања крајњих корисника пројеката, непотребног мешања ингеренција и непотпуне реализације свих активности.

У граду Нишу пројекти међусобно имају мало додирних тачака, секторски су углавном специфични. Не постоји усаглашеност у смислу синхронизованог деловања у одређеним областима осим у мањем броју иницијатива новијег датума, које се све више усмеравају ка интеграцији сектора.

У наставку је дат преглед пројеката и програма који се имплементирају у Нишу, као и институција које их спроводе.

Табела 3. Локални секторски пројекти и програми

Окружење			
бр	Институција/ организација	Програм/пројект	Опис
0 - 1	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Депонија чврстог комуналног отпада за град Ниш. Прва фаза- Израда пројектне документације за санацију, затварање и рекултивацију депоније чврстог комуналног отпада „Бубањ“ у Нишу.	Израда: главног пројекта за прихватање и одвођење атмосферских вода ван тела депоније; главног пројекта за прикупљање и евакуацију филтрата из тела депоније; главног пројекта за прихватање и одвођење депонијског гаса; пројекта комуналне инфраструктуре (хидрантска мрежа, водоводна и канализациона мрежа за санитарне мреже, ПТТ мрежа, електрична инсталација, ограда депоније); главног пројекта рекултивације и затварања депоније. Потписани уговори са Институтом "Кирило Савић" за израду пројектне документације.
0 - 2	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Енергетска оптимизација зграде гинеколошко акушерске болнице у нишу	Ове активности ће повећати енергетску ефикасност у компонентама зграде и свим услугама. Паралелно са оваквим уштедама, вршиће се и едукација болничког особља о могућностима енергетске уштеде и едукација о унапређењу праксе повећања комфора.
0 - 3	ЈКП МЕДИАНА Инострана НВО “СООРГ” Италија	Организовано сакупљање и транспорт комуналног отпада из насељених места Сићево и Просек	Сређивање Јелашничке клисуре и почетак сакупљања отпада у насељеним местима Јелашница, Горњој о Доњој Студени и Бојаниним водама. заштитне опреме по европским стандардима за раднике зеленила и чистоће и сређивање зелених површина у граду
0 - 4	ЈКП „NAISSUS“	Реконструкција градског система водоснабдевања и канализације III фаза	Реконструкција водоводне мреже, детекција цурења и поправке у циљу смањења губитака воде у мрежи. Колектори отпадних вода.
0 - 5	ЈП „ГРАДСКА ТОПЛАНА“	Рехабилитација система даљинског грејања	Реконструкција топловода, уградња вентила и система, замена подстанци, 123 промена хидрауличног режима котлова и аутоматизација воденог дна котловског круга у топлани „Криви вир“, у градњи 93 калориметара у подстанцима, 54 измена.
0 - 6	ЈП ДИРЕКЦИЈА ЗА ИЗГРАДЊУ ГРАДА	Топловод у насељу стара железничка колонија	Израда топловода у насељу Стара железничка колонија

0 - 7	ГРАДСКА ОПШТИНА МЕДИАНА	Становање царске војске	Укључивање налазишта на Медијани у савремени живот и европске и светске културне токове. Израда пројектне документације за реконструкцију дела северног тракта војничких барака римске војске на Медијани, како би се на основу израђене документације могле предузети мере на реализацији грађевинских и других радова.
0 - 8	ГРАДСКА ОПШТИНА МЕДИАНА	Ранохришћанска базилика	Израда пројектне документације за изградњу конструкције за заштиту ранохришћанске цркве ради њене трајне презентације, како би се могле предузети мере на реализацији грађевинских и других радова
0 - 9	ГРАДСКА ОПШТИНА ПАНТАЛЕЈ	Санирање - реконструкција сеоских водовода у 13 насељених места-села на подручју општине панталеј	Санирање и реконструкција каптажних грађевина и сеоских водовода
0 - 1 0	ГРАДСКА ОПШТИНА ЦРВЕНИ КРСТ	Анализа постојећег стања и предлога активности на реализацији програма изградње и уређења бање „Топило“	Изградња инфраструктуре и бањског комплекса, подизање нивоа здравствене заштите, као и боља туристичка понуда.
0 - 1 1	ЈП „NAISSUS“ (водовод) ЈП МЕДИАНА (отпад) UCODEP	„SEENET“ пројекат Оснивање Call центра за Јавна комунална предузећа одговорна за управљање отпадом и водом на територији Града	

Економија			
бр	Институција/ организација	Програм/пројект	Опис
E - 1	УПРАВА ЗА КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ, ЕНЕРГЕТИКУ И САОБРАЋАЈ	Зона унапређења пословања-БИД зона Ниш	Определивање локације за формирање зоне, регистровање пословног удружења које руководи зоном, капиталне инвестиције у функцији опремања зоне, успостављање новог облика сарадње са Градском управом.
E - 2	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Добра фарма	Развијање саветодавних услуга за развој млекарства у оквиру ветеринарских станица у Нишу. Развијање две демонстративне фарме у Нишу да би се показале менаџерске и техничке опције модерних система производње млека. Припремање извештаја о прегледу сектора у пројектним подручјима да би се проценили потенцијали и опције за развој пословних односа у области млекарства. Пројектом се жели унапредити сектор млекарства у области примарне производње млека путем формирања демонстрационих фарми, које ће бити пример правилног бављења

			млечним говедарством у нашем региону. Пројектом је предвиђено да се формира највише 15 демонстрационих фарми на територији Ниша које ће бити опремљене новом технологијом и на којима ће се одвијати практичан тренинг фармера и стручног саветодавног сектора. Обавеза локалне самоуправе је да обезбеди довољне људске и друге ресурсе за несметано одвијање пројекта.
E - 3	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Формирање кластера	Кластери су вид удруживања који је дао изузетне резултате у свету. Повезивањем малих и средњих предузећа у свету су добијени нови брендови и остварена је конкурентност на тржишту. Прихваћени су кластери за текстилну индустрију и за грађевинску индустрију.
E - 4	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, БИЗНИС ИНКУБАТОР ЦЕНТАР	Пројекат за предузетништво, тренинг и услуге у Нишу, ENTRANCE програм	Успостављање бизнис инкубатора за индустријску производњу у Нишу и развијање програма обуке за предузетнике. У оквиру пословног простора МИН-а, 14 предузећа је започело своје пословање.
E - 5	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, NMCP (Холандија)	Продуктна берза	Успостављање организованог облика локалног / регионалног тржишта пољопривредних производа и инпута. Повећање профитабилности и конкурентности пољопривредника кроз развој менаџерско маркетиншких способности. Подизање нивоа прихода услед олакшане реализације. „Умрежење“ локалног агросектора. Подизање нивоа информисаности и приступа пољопривредника саветодавним услугама. Подизање нивоа организованости пољопривредника. Успостављање електронског система организованог наступа пољопривредника на тржишту. Кроз успостављање станице код удружења вршиће се организовано регистравање понуда за тржиште које ће кроз портал на сајту града бити доступно потенцијалним купцима. Систем ће служити и као мрежа интерне и екстерне комуникације
E - 6	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Успостављање пољопривредне развијно-саветодавне службе за подручје града Ниша	Успостављање развијно-саветодавне службе која ће одговорити потребама сеоског и пољопривредног становништва у смислу подршке њиховог развоја како у економском тако и у свим другим аспектима развоја. Формирање четворочлане саветодавне групе (агрономи различитог профила) која ће свакодневним присуством на терену подстицати и подржавати пољопривреднике у индивидуалном и групном развоју. Потенцираће се унапређење маркетиншких, менаџментских, техничких и технолошких вештина пољопривредника, како би се подигла конкурентност и профитабилност произвођача.
E - 7	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ИНОСТРАНА НВО „OPTO INTERNATIONAL“, Шведска	Река млека	Пољопривредни произвођачи добијају бесповратна средства за набавку квалитетних грла и опреме за сточарско млекарску производњу, стручну саветодавну помоћ а врши се и едукација пољопривредних произвођача и локалног саветодавног сектора и њихово упознавање са стандардима ЕУ о квалитету млека. Пројектом је предвиђено да се постојећа производња млека трансформише у тржишну производњу у складу са стандардима ЕУ о квалитету млека а ово ће се остваривати кроз директан рад са пољопривредницима, који се удружују у неформалне групе и повезују са институцијама подршке. Формираним групама обезбедиће се 80% средстава за набавку квалитетних грла и опреме по избору самих корисника, едукација произвођача и локалног саветодавног сектора, константна стручна саветодавна помоћ и организоваће се студијска путовања. Пројекат би требао да обухвати око 200 пољопривредних произвођача у двадесетак села и потпомогне њихово удруживање и повезивање са субјектима млекарског сектора. Тако удружени робни произвођачи-фармери, представљаће добар пример и указати на значај удруживања пољопривредних произвођача у својим срединама.

			Регистрована је једна задруга, два удружења а осталих седам неформалних група је у процесу регистрације удружења, која ће бити завршена до краја године
Е - 8	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ, РЕГИОНАЛНА ПРИВРЕДНА КОМОРА, UCODEP	SEENET Пројекат Информативно координациони центар за развој предузетништва	Центар омогућава поједностављење процеса добијања информација и пружања услуга у области предузетништва, и то: Формираће се ажуерна база података о постојећим малим и средњим предузећима; Формираће се ажуерна база кредитних линија банака које раде на територији града и пружају услуге сектору МСП; Креираће се ажуерна база правних и пореских прописа неопходних за рад предузетника; Вршиће се анализа предузетничких способности кроз упитнике; Креираће се ажуерна база расположиве половне производне опреме.
Е - 9	ГРАДСКА ОПШТИНА ПАЛИЛУЛА	Унапређење повртарства у равничарском реону градске општине Палилула	Смањење трошкова производње коришћењем савремених машина за повртарске културе, односно смањење утрошка енергената. Повећање квалитета коренасто-кртоластог поврћа, смањењем оштећења при вађењу.
Е - 10	ФОНД ЗА МИКРО РАЗВОЈ (МДФ)	Програм микро кредитирања	Микро-кредитни програм обезбеђује финансијску подршку за предузетнике који имају вештине и идеје да почну или развију постојећи бизнис тако да стварају нове или одржавају постојеће пословне активности. Програм обезбеђује клијентима сталан приступ новчаним средствима да би постепено ојачали бизнис и обезбедили његову одрживост и стабилан раст. Обезбеђујући подршку за предузетнике да отпочну или развију постојећи бизнис, Фонд подржава предузетничке иницијативе у производњи, занатству, услугама и пољопривредним активностима.
Е - 11	Инострана НВО „HELP“	Смањење сиромаштва путем подршке започињању сопственог бизниса и социо економска интеграција избеглица и интерно расељених лица	Овај пројекат представља развој идеје ранијих сличних пројеката подршке самозапошљавању и већ је трећа фаза овог типа активности. Циљ овог пројекта је да раније кориснике краткорочне помоћи учини мање зависним од социјалних давања и других видова екстерне помоћи тако што ће их оспособити да самостално обезбеде прихватљив животни стандард. Помоћ је обезбеђивана у виду опреме и/или материјала у просечној вредности од 1200 евра, за започињање или развој сопственог бизниса. Као део обавезе према HELP-у сваки корисник је морао да изврши повраћај 15% вредности примљене помоћи (што је у каснијој фази реинвестирано у пројекте малог обима намењене локалним општинама и оснивање и рад HELP-ових Саветодавних центара за подршку пројектима започињања сопственог бизниса), региструје своју делатност и донира 10 сати свог рада у корист локалне заједнице.
Е - 12	РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА	Развој малих и средњих предузећа у региону	Израда студија, пројеката од општег друштвеног значаја и стратегија развоја на макро и микро нивоима, бизнис едукација, (општа, специјалистичка, по захтеву клијената), израда бизнис и пословних планова и студија изводљивости, бизнис консултације и бизнис информације из свих обласит од значаја за пословање предузећа или радње, израда електронских и штампаних публикација, база бизнис идеја, базе малих и средњих предузећа и предузетника - клијената Центра, брошура са информацијама од користи за отварање и развој малих и средњих предузећа и радњи, организовање учешћа на сајмовима итд.

E - 13	WORLD VISION INTERNATIONAL / АГРОИНВЕСТ	Микрокредитни програм	Кредити за „start up“ бизнис и развој бизниса углавном везаних за пољопривреду
E - 14	РЕГИОНАЛНА ПРИВРЕДНА КОМОРА		Комора је интересна организација која штити дугорочне интересе привредника, а својим услугама омогућава значајну уштеду у коришћењу бизнис сервиса и информација. Коришћењем информација и сервисних услуга, привредницима се пружа могућност унапређења свог пословања, присуствовањем на семинарима, презентацијама, скуповима најугледнијих менаџера и све то уз подршку најсавременије информатичке технологије. Информатички капацитети Коморе, као и могућности Интернет-пословања и Интернет презентација, које Комора нуци, обезбеђује привредницима предност у односу на конкуренте. Сваки привредник самим регистрањем предузећа аутоматски постаје члан Регионалне привредне коморе Ниш и Привредне коморе Србије.
E - 15	СЛУЖБА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ, WORLDWIDE STRATEGIES	Изградња партнерства за економску транзицију	Изградња капацитета за програме Активних мера запошљавања радника који су технолошки вишак, које ће се спроводити кроз услуге Националне службе за запошљавање. Програм развоја малих предузећа у циљним заједницама које су погођене незапосленošћу, укључујући Студије локалног економског развоја, инкубаторе, индустријске кластере, саветодавне услуге за мала предузећа и пројекте у областима које ће довести до стварања нових радних места, унапређења радне снаге и привредног раста.
E - 16	МАШИНСКИ ФАКУЛТЕТ НИШ	Призма	Програм збрињавања вишка војног кадра, насталог у процесу реорганизације система одбране, развијен од стране Министарства одбране СЦГ. Циљ преквалификације је да полазници стекну знања и вештине које ће им омогућити да самостално или у тиму започну нову пословну активност и да нађу новог послодавца коме одговарају по профилу, знању, вештинама и искуству.
E - 17	НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ ФИЛИЈАЛА НИШ		Програми активног тражења посла; Програми сусретања понуде и тражње (Сајмови запошљавања); Програми додатног образовања и обуке. Група за додатно образовање и обуку; Развој предузетништва и програми запошљавања.
E - 18	ГРАД НИШ	СИРП Програм	Социјална, економска и цивилна интеграција рањивих група уз обезбеђење пакета директне помоћи, промовисање локалног развоја и финансирање пилот пројеката; Подршка оснивању одрживих капацитета за обуку; Обука у стратешком планирању, интегралним територијалним пројектима и информационом и комуникационом системима; Омогућавање израде секторских развојних стратегија кроз партиципативни приступ; подршка оснивању и јачању јединица за развој, локалних мрежа и коалиција за развој за социјалну, економску и цивилну интеграцију.

Друштво

бр	Институција/ организација	Програм/пројект	Опис
Д - 1	УПРАВА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРУ И СПОРТ	Професионални развој запослених у образовању	Изградња Регионалног центра. Средства за изградњу обезбеђена су из донације Владе Републике Норвешке у износу од 1.315.000 Е. Учешће града је у обезбеђењу локације (градског грађевинског земљишта, накнаде за комуналије, зараде запослених и средства неопходна за материјалне трошкове). Донета су правна акта, извршена регистрација у Трговинском суду, изабран извођач радова и отпочели су радови на изградњи објекта.
Д - 2	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Изградња станова за особе са инвалидитетом	Суфинансирање изградње станова, Влада Јапана даје средства за изградњу а Град Ниш земљиште и комуналне трошкове. Између Владе Јапана и Министарства рада, запошљавања и социјалне политике у току су завршни преговори пре потписивања уговора којим ће се дефинисати средства која ће Град добити донацијом као и број и структура станова.
Д - 3	ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД, ЦЕНТАР ЗА МЕДИЈАЦИЈУ	Пројекат са диверзионим шемама	Пројекат функционише по моделу савремених метода у настојању да се деца узраста испод четрнаест година која су се нашла у сукобу са законом или су угрожена, омогући учешће у диверзионом шемама.
Д - 4	USAID / CHF	CRDA – Обнова заједнице путем демократске акције	Циљеви програма „Обнова заједнице путем демократске акције“ су слични циљевима Програма за подстицање иницијативе у заједници, али су ширег обима и подразумевају веће учешће грађана, побољшање друштвене и материјалне инфраструктуре, подстицање међуетничког дијалога, стварање услова за запошљавање и економски развој и побољшавање стања животне средине уз повећање свести о потреби очувања околине и развој разумевања за еколошка питања.
Д - 5	НВО “ПРОТЕКТА”	Јачање капацитета младих за деловање у локалним заједницама	Младим људима из ових заједница обезбеђује се 4-модуларни тренинг и велики број консултација, затим грантови и друга помоћ у остваривању њихових идеја. ПРОТЕКТА ради на свом институционалном јачању. Реализовани пројекти: Информативни центар за НВО у Јужној Србији, Подршка у оснивању и регистровању удружења грађана, Едукација младих лидера у локалним заједницама, Едукација невладиних организација, Информационо едукациона кампања о секс трафикингу.
Д - 6	ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	Реагуј на прави начин (насиље у породици)	Превенција насиља у породици.
Д - 7	UNDP	Млади људи, нове идеје	План развоја Нишког аеродрома, коришћење геотермалних вода Нишке бање, развој туризма у Нишком региону.

Д - 8	ИНОСТРАНА НВО „MPDL“		Приступ правно административним систему за избеглице и расељена лица.
Д - 9	ГРАДСКА ОПШТИНА ПАНТЕЛЕЈ, ДОМ ЗА ДЕЦУ И ОМЛАДИНУ „Д. РАДОВИЋ“	Корак до самосталности; прихватилиште за жене и децу жртве насиља	Решавање проблема запослености и становања штићеника дома старијих од 20 година. Прихватилиште за жене и децу, жртве насиља.
Д - 10	UNHCR, ЕВРОПСКА АГЕНЦИЈА ЗА РЕКОНСТРУКЦИЈУ, ИНТЕР СОС	Откуп напуштених сеоских домаћинстава за потребе избеглица из колективних центара	
Д - 11	УПРАВА ЗА ДЕЧЈУ, СОЦИЈАЛНУ, И ПРИМАРНУ ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ, SDC – Housing Office	Социјално становање у заштићеним условима	Уз помоћ Владе Швајцарске, изграђена су два стамбена објекта са укупно 13 станова. Породице, корисници станова, су социјално најугроженије избеглице из колективног смештаја, самохрани родитељи, инвалидни и старе особе. Нових 16 станова за социјално најугроженије категорије расељених лица из колективних центара са подручја града Ниша.
Д - 12	ГРАД НИШ и Градска стамбена агенција НИШ	СИРП програм	Обезбеђење одрживих стамбених решења за избеглице са ниским примањима и друга рањива домаћинства. Припрема стамбене стратегије уз одговарајуће институционалне алате и капацитете за имплементацију.

Управљање

бр	Институција/ организација	Програм/пројект	Опис
У - 1	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Унапређење рада Пројектног центра Управе за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине Града Ниша, јачањем људских и техничких ресурса за израду и управљање пројектима у складу са стандардима ЕУ	Унапређење људских и техничких ресурса Пројектног центра за израду и управљање пројектима у складу са стандардима ЕУ. Пројекат обухвата обуку запослених у Пројектном центру за рад на пројектима у складу са стандардима Европске уније и организовање рада Пројектног центра према моделу партнерске општине из Европске уније.
У - 2	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Унапређење квалитета услуга у јавном сектору града Ниша путем имплементације CRM-а	Пилот пројекат који ће се укључити у јединствени Call центар града за пружање свих услуга путем телефона и е-маил-а грађанима. Унапређење комуникација између даваоца и пружаоца услуга на територији Града, применом нових технологија.
У - 3	УПРАВА ЗА ПРИВРЕДУ, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Формирање мулти-дисциплинарног тима (МДТ)	Унапређење протока информација и умрежавање између чланова МДТ-а, произвођача и других заинтересованих страна. Успостављање система континуиране едукације, стручног усавршавања и размене искустава између чланова МДТ-а. Пружање помоћи и обуке групама и појединцима у региону у осмишљавању и спровођењу пројеката за развој села. Развој и унапређење система маркетинга региона у области развоја села. Унапређивање и рационализовање рада и ресурса. Промовисање тржишно-оријентисаног фармерства и формирање група фармера. Успостављање регионалног система саветодавних служби који ће бити функционалан, самоодржив и служити као добар пример. МДТ није нова саветодавна служба. То је мрежа институција и људи који раде на истом задатку.
У - 4	АГЕНЦИЈА ЛОКАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ	Јачање капацитета локалне самоуправе	Јачање капацитета запослених у локлавној самоуправи и у НВО сектору. Одрживи развој и заштита околине. Међуетнички односи као услов за стабилно друштво.
У - 5	ОПШТИНА ПАЛИЛУЛА	Програм размене „Побољшање људских и техничких ресурса у локалној влади“	Главни циљ овог пројекта је побољшање ефикасности рада локалне администрације, са циљем да се побољша квалитет услуга. Планиране активности обухватају побољшање нивоа стручности запослених, побољшање техничких могућности општине, као и побољшање квалитета услуга које се пружају клијентима (грађанима и правним лицима). Обука особља и организација општинског Центра за пружање услуга опремљеног модерном информационом и комуникационом технологијом, омогућиће да се ефикасно и економично задовоље потребе 70.000 грађана општине Палилула, као и да се информише заједница од 7.000 Рома на свом матерњем језику.
У - 6	ГРАД НИШ	СИРП програм	Развијање капацитета, информационих алата и тела за имплементацију ради израде свеобухватних стратешких планова за локални територијални развој и имплементације пратећих секторских стратегија и акционих планова

бр	Институција/ организација	Програм/пројект	Опис
И - 1	УПРАВА ЗА ИКТ		Припрема и развој методологије и стандарда, реализацију, одржавање и коришћење јединственог информационог система града и општина; пројектовање и организовање документације и специјализованих база података и апликативних софтвера за потребе рада града; информациони послови везани за обезбеђење функционисања, развој, унапређење и заштиту инфо система: стручна координација и сарадња, организација и рад на увођењу, развоју и коришћењу информатичке и комуникационе технологије и комуникационе инфраструктуре за органе града, градске управе, општине, ЈП-а, установе и друге органе и организације; инсталирање и одржавање мреже, рачунарске и друго опреме која представља техничку основу градског информационог система
И - 2	ЈЕДИНСТВЕНИ УНИВЕРЗИТЕТСКИ НАУЧНО НАСТАВНИ ИНФОРМАЦИОНИ ЦЕНТАР – ЈУНИС		ЈУНИС обухвата све активности које су неопходне за планирање и управљање комплексним информационом системом, као што су пројектовање и реализација информационог подсистема и софтвера од заједничког интереса, пројектовање и реализација рачунарске подршке, пројектовање и реализација рачунарске мреже Универзитета и факултета и савремених мрежних сервиса, обука корисника, стоно и електронско издаваштво и остале оперативне активности.
И - 3	ИНОВАЦИОНИ ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ ИНФОРМАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА, МАШИНСКИ ФАКУЛТЕТ НИШ (ИЦИТ)		ИЦИТ организује развој иновативних производа за потребе привредних и непривредних организација, коришћењем савремених информационог технологија и резултата научно истраживачког рада на факултету. ИЦИТ обезбеђује квалитетне услуге развоја увођење и примене иновативних решења у области информационог технологија. Области рада: Анализа пословних система; Развој информационог система; Развој софтвера за послове ИС; Развој колаборационог система; Развој библиотечких ИС; Развој софтвера за управљање у реалном времену, Развој и имплементација ГИСа; Развој кројених решења у области производа и технологије.
И - 4	ГРАД НИШ	СИРП програм	Унапређивање информационог и комуникационог технологија, обука о територијалним информационом системима у функцији подршке интегралном локалном развоју

ОДНОС НАЦИОНАЛНИХ И ЛОКАЛНИХ СТРАТЕГИЈА И ПРОЈЕКТА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА НИША

Друга фаза процедуре израде финалне матрице евалуације покривености развојним документима територије града Ниша је *дефинисање односа између националних стратегија и локалних докумената*. Имајући у виду претходно обављене радње и формирање аналитичке базе о сваком документу, процес установљења међусобних веза између докумената на ова два нивоа подељен је у четири корака:

I корак – дефинисање постојећих веза између докумената

II корак – дефинисање потребних (логичких) веза између докумената

III корак – дефинисање постојећих веза између локалних докумената

IV корак – дефинисање постојећих трансферзалних веза између националних стратегија и локалних пројеката

I корак је послужио да се кроз пажљиву анализу успоставе постојеће везе између донетих стратегија, те да се на тај начин означи њихова каузалност, односно веза која проистиче као обавеза (или потреба) доношења локалног документа директно из националног. На жалост на територији града Ниша оваквих веза је мало. (Схема 1.). Најдиректнија веза је са ППРС на кога се делом ослања неколико локалних докумената (ГУП, ЛЕАП, Стратегија одрживог развоја), затим Национална стратегија одрживог развоја која је у директној вези са Локалном стратегијом одрживог развоја и ЛЕАП-ом, као и Стратегија заштите животне средине из које у неким деловима свој садржај црпи ЛЕАП и ГУП Ниша. Национална стратегије развоја малих и средњих предузећа и запошљавања на националном нивоу у директној је вези са стратегијама на локалном нивоу.

Документ Студија развоја локалне економије града Ниша у целини има најинтегралнији приступ, иако се у референцама не позива на националне стратегије, често их наводи у тексту при анализи различитих сектора. У поглављу Јединице за локални развој овај документ наглашава значај вертикалне интеграције и то на више нивоа – од локалног, преко регионалног до националног – наводећи имена релевантних институција - Фонд за развој, Агенција за приватизацију, Регионални центар за развој МСП, Управа за привреду одрживи развој и заштиту животне средине, Служба запошљавања, те значај сарадње са невладиним организацијама.

Оваква ситуација је резултат најмање два разлога. Прво многи документи су временски анахрони. Многи национални документи су донети након локалних те логичка веза и није могла да постоји. Други разлог је једноставно игнорисање (или неспознаја да уопште постоје) документи који обрађују поједине области на националном нивоу. Уз могућност да су се неке локалне стратегије ослањале на националне али да то у документу није експлицитно наглашено или то није било лако уочити, прва фаза овог дела процеса се завршава овде.

II корак је управо проистекао као могућност да се укаже на неопходност и логичку везу између појединих докумената. Другим речима, намера радног тима је била да претпостави шта би то по свом карактеру и садржају требало да буде у међусобној вези, желећи тако да олакша израду сличних стратегија у будућности. Гледано на овај начин и представљено графички у Схеми 1. добија се густа мрежа потребних корелација и пожељних међуутицаја. Оно што би се могло очекивати је управо овакав систем повезаности стратешких докумената који тако чине јединствен интегрални систем неопходан за планирање развоја одређене територије. За очекивање је и то да се будуће планске акције заснивају на већ усвојеним националним правцима развоја, где би се уз тешњу сарадњу између локалних институција са једне стране, и локалних и националних институција са друге, могло искористити све оно што локална самоуправа процени да је корисно и афирмативно.

III корак је хоризонтална интеграција. Од локалних стратешких докумената шест се баве економским развојем, два заштитом животне средине, док два третирају развој у целини. ГУП као најстарији од анализираних докумената је узет у обзир само у Нацрту стратегије одрживог развоја и ЛЕАП-у, док га документи који се баве економским развојем занемарују или га не користе као непосредан извор података и предложених пројеката. Међу документима економског развоја, прва је израђена Стратегија развоја МСП, тако да је често позивање на тај документ.

Студија развоја локалне економије као документ с најинтегралнијим приступом у својој библиографији наводи све остале анализираних стратешке документе локалног развоја сем ГУП-а. Без обзира на ненавођење докумената као извора информација и података, међу овим локалним документима нема контрадикторности, а недостатак хоризонталне интеграције је очигледан у три економска документа, па и у ЛЕАП-у који не узима у обзир економску компоненту, док је социјална компонента у целини запостављена. Управна компонента се не спомиње у економским документима, док је у осталим присутна у различитим видовима – администрација, вертикална интеграција и узимање у обзир невладиног сектора. Информационо-комуникационе технологије се називу у појединим документима, док ГУП наводи потребу функционисања градског информационог система.

IV корак је део у коме се анализира трансферзална интеграција. За трансферзалну интеграцију занимљиви су примери туризма и запошљавања док се у осталим локалним документима не види јасна веза између националног нивоа и нивоа пројеката.

Туризам – У националној стратегији туризма Ниш је наведен као туристички центар за Југоисточну Србију, у неким локалним стратегијама анализиран је многоструки значај туризма, његових потенцијала и различитих видова у Нишу (транзитни, бањски, историјски, градски/пословни, излетнички, спортско-рекреативни, ловни и риболовни). Неки од постојећих пројеката су везани за туризам (нпр. Становање царске војске, Анализа постојећег стања и предлога активности на реализацији програма изградње и уређења Бање Топило итд.), али с обзиром на велике туристичке потенцијале број пројеката је релативно мали, а и ретко непосредно фокусиран на сам туризам. На

локалном нивоу постоје нацрти докумената везаних за туризам: Платформа за израду пројекта унапређења и развоја туризма на подручју града Ниша, Туристичка организација Ниша, септембар/октобар 2003; Анализа стања у туризму и основе за туристичку стратегију Града Ниша у периоду 2005-2007, Град Ниш, Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине. Институције које су радиле ове документе су битне за развој туризма. Преклапањем ових података може се доћи до могућих поља деловања и издвајања приоритетних акција из области туризма.

Запошљавање – према попуњеним упитницима, Нишка филијала Националне службе за запошљавање наглашава недостатак локалне стратегије из ове области што долази до изражаја и приликом анализе локалних докумената међу којима је очигледан недостатак докумената из друштвеног сектора. Испитаници указују такође и на недостатак у виду општости постојећих националних докумената и тиме наглашавају потребу израде документа на локалном нивоу. Нацрт такве стратегије постоји: Нацрт стратегије запошљавања Града Ниша, Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа, д.о.о., Ниш, јануар 2004.

Пољопривреда – стратегија развоја пољопривреде донета је на републичком нивоу 2004. године. У локалним документима развој пољопривреде је анализиран у ГУП-у, Стратегији развоја локалне економије и Прилогу за стратегију одрживог развоја града. Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине Града Ниша у сарадњи са неким другим организацијама има неколико пројеката у вези пољопривреде као што су: Река млека, Добра фарма, Продуктна база.

ЛОКАЛНА ТЕЛА

Последња фаза аналитичког дела пројекта односи се на евалуацију локалих институција, тј. њиховом односу према локалним стратешким документима, са једне стране, и пројектима, са друге. Најзначајније институције, организације и друга тела која својим пројектима учествују у локалном развоју града, дата су у органограму (Анекс 2), класификована по секторима у зависности од оснивача и начина организовања и то:

- 1 Локална самоуправа,
- 2 Испоставе републичких органа,
- 3 Јавна предузећа,
- 4 Јавне институције по делокругу рада,
- 5 Институције везане за пословање,
- 6 НВО и
- 7 Друштвене институције.

У зависности од типа институције имају различита интерна документа којима се одређује њихова делатност. Најчешће је то Програм рада који се односи на период од годину дана. Приметно је да су Програми рада у основи исти за сваку годину, што се и очекује обзиром на унапред дефинисане задатке, али се не прилагођавају предложеним мерама и акцијама наведеним у постојећим локалним документима и стратегијама. Једино је Програм развоја града обавезајући локални документ за већину наведених институција, остала документа се ретко или ни мало не користе за планирање будућих активности.

У зависности од својих Програма рада већина анализираних институција је уско одређена ка једној од тема/области које се третирају у оквиру локалног развоја. Једино одређене управе имају надлежност, а и ангажовање на више пројеката, који су по својим карактеристикама сврстани у различите области локалног развоја.

На основу анализе података добијених из упитника један од основних закључака је да постоји слаба сарадња између различитих институција задужених за имплементацију и спровођење одређених развојних пројеката. Ово је нарочито изаржено код институција које припадају различитим секторима, где не постоји чак ни основно сазнање о актуелним дешавањима из других сектора. Боља је повезаност унутар-секторских институција, где је због природе посла неопходна размена података и информација, али се на том нивоу сарадње најчешће и остаје. Најозбиљнији облик кооперације имају институције локалне самоуправе између себе. Оне су упућене једна на другу у свакодневним обавезама и краткорочним заједничким акцијама око одређених проблема.

Позитивни примери сарадње у процесу припреме пројеката и њихове касније реализације упућују на то да институције могу унутар свог делокруга рада наћи заједнички интерес на истом пројекту. Квалитетна сарадња остварена са одговарајућим управама резултирала је покретањем више пројеката који директно подстичу неке од области локалног развоја. У највећем броју случајева овакви пројекти финансирани су од стране међународних институција које у оквиру својих програма имају пројекте за унапређење стања локалне самоуправе у Србији. Овакве акције радо су прихваћене у локалној средини и значајно могу допринети њеном развоју, са једне стране, док су са друге временски ограничене, јер се везују за конкретне пројекте који имају своје временско ограничење, често без могућности за продужење. Овакво *ad hoc* повезивање даје резултате у одређеном периоду али објективно не задовољава потребе континуалног локалног развоја без самоанимације и усложњавања пројектних активности сопственим иницијативама.

Генерално у Нишу је мали број институција које међусобно имају званичан партнерски однос, заснован на дугорочним плановима сарадње.

Схема 1. Однос локалних и националних стратегија

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Након детаљне анализе националних и локалних стратешких докумената као и пројеката који се изводе на терену последња фаза дефинисања покривености територије Града Ниша планским развојним документима била је формирање матрице евалуације и дијаграма стања и будућих активности на овој територији (Табела 4. и Схема 2. и 3.). Полазећи за прихваћеним методолошким поступком матрица је требало да укаже на однос локалних докумената/стратегија и пројеката, као и институција задужених за њихово спровођење, а посматрано кроз 5 тематских целина (окружење, привреда, друштво, управљање, ТИС). Основни индикатор је била квантификација постављених субјеката, односно њихов број у односу на прихваћене области.

Оно што је више пута у току рада претпостављено, а што се јасно може уочити је то да је економски аспект развоја територије највише заступљен. Највећи број стратешких локалних докумената као и пројеката је управо усредсређен на ову област. Институционална подршка је такође највећа, што говори о заинтересованости локалне заједнице да усмери непоре у смеру економског напретка као парадигме укупног повећања животног стандарда. У Нишу то су Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине (Пројектни центар), Регионални центар за развој малих и средњих предузећа, Регионална привредна комора, Фонд за микро развој, Национална служба за запошљавање, филијала Ниш.

Оно што доводи стање у Нишу у делимичну равнотежу са становишта одрживог развоја је то да су веома близу економским и пројекти/стратегије које се односе на унапређење окружења (заштиту животне средине) уз значајну подршку локалних тела. Еколошко-економски пројекти чине више од половине укупних пројеката као и половину стратешких докумената. Респективно затим области друштва, управљања и ТИС су у даљем делу интересовања локалне управе.

Истовремено је индикативан број локалних пројеката у односу на локалне стратегије. Наиме само неколико локалних стратешких докумената постоји у Нишу (нека од њих се не односе на читаву територију Града) у односу на 50-ак пројеката. Зашто је ситуација таква!? Постоји неколико претпоставки. Најосновнија је та да се за пројекте који су нижег територијалног обухвата лакше прибављају средства за израду и реализацију. Друга иде у смеру интересовања међународних институција које најчешће финансирају пројекте и програме на локалу. И трећа, која претпоставља недовољну заинтересованост локалних органа управе за дугорочне/стратешке пројекте који су тешко уочљиви на краatak рок у односу на брзе, ефектне и транспарентне акције на мањем простору. Такође и сами пројекти су различитог нивоа и територијалне обухватности. Неки се односе на мање акције и дају мање ефекте за читав Град, док су други веома сложени са јасним развојним карактером и служе за покретање других полуга развоја.

По питању локалних стратегија уочљив је недостатак међусобне повезаности као и недостатак интеракције у односу на критеријуме одрживог развоја. Сепаратно донете стратегије се у већини случајева спроводе у несагласју са осталим развојним документима. Отворено је питање колико су уопште упућене једна на другу, тј. да ли су регистровани и остали плански документи у току њихове израде. Свеобухватна стратегија развоја града Ниша у овом моменту не постоји. Ово је логичан резултат и стања организације институција. Јасно непостојање међусекторске повезаности и слабе координације између носилаца реализације стратегија и пројеката доводи до ове ситуације. Органи управе сарађују међу собом у мери у којој је то неопходно за функционисање локалне управе и правног задовољења формалних захтева инвеститора. Док остали субјекти реализације нису формално у било каквом партнерском односу. Индикативно слаба сарадња између различитих институција задужених за имплементацију и спровођење развојних пројеката има за последицу и то да се често јављају веома слични пројекти (слична тематика, циљна група или простор на коме

се одвијају активности) што доводи до преклапања ингеренција, непотребног фаворизовања одређених група и збуњивања јавности. Неопходност размене информација и коришћења заједничких база података, организованог наступа и јасне синхронизације постаје суштински важно за будућу развојну динамику града.

Унутарсекторска координација доводи до побољшања ситуације у одређеној развојној сфери, резултује конкретним акцијама и једноставнијом реализацијом. Са друге стране други резултати нису очекивано добри имајући у виду изузетно велики број носилаца развоја (институција). Веома добра административна покривеност разних развојних сектора одсликава почетно добру идеју децентрализације одговорности и управе, али истовремено захтева потпуну координацију, јасну транспарентност података и јединствен систем размене информација. Недостаје синергетски приступ заједничким проблемима, аплицирању за пројекте, па чак и маркетиншким наступима.

По питању односа према националним стратегијама може се рећи да ове релације скоро да и не постоје. Схема 2 одсликава непостојање јасних веза између ова два нивоа планирања. Веома се јасно уочава несикоришћеност импута из републичких докумената који би осим синхронизованог деловања на свеобухватни локални и регионални развој отворили могућност за евентуалне буџетске линије и апликацију за поједине државне пројекте. Анализа и примена националних стратегија из разних области и у мери која је пријемчива за Ниш ствара предуслове и за унапређење међуграничне сарадње. Зато се јако значајним чине почечи трансграничне сарадње са суседном Бугарском (заједничка апликација за пројекте везане за пољопривреду и туризам) и трансрегионалне сарадње са Италијом. Припрема оваквих заједничких активности може омогућити изузетан амбијент за будуће деловање, како кроз постојеће европске пројекте који су доступни, тако и за будуће акције које се финансирају из структурних европских фондова, када за то дође време.

На крају, имајући у виду стратешки положај и значај Ниша (макро-регионални центар Србије, положај на европском коридору X, веома значајно саобраћајно чвориште и др.) анализа постојећих докумената указује на његов изузетан потенцијал уз правилно искоришћавање постојећих предности, бољу организацију и координацију институција, анализирање сопствених вредности и политички концензус (развојни континуитет независно од владајуће структуре) око стварања јединствене развојне стратегије која би дугорочно одредила правце развоја Града.

ПРЕПОРУКЕ

Ако се посматрају пројекти у Нишу, које понајвише карактерише бројност, диверзитет, ефективност, као и искуство у имплементацији, могуће је говорити о предности укључивања иницијативе одоздо. Ово је нарочито од значаја у ситуацији када не постоји интегрална локална стратегија развоја, и када већи број иницијатива кроз појединачне активности- пројекте, утиче на припрему секторских докумената (углавном у форми нацрта), али и на локалну свест о потреби доношења свеобухватног оквира развоја локалне територије.

Иако постојећи пројекти обухватају широк дијапазон области развоја, остају и даље значајни неискоришћени ресурси и економски потенцијали у областима запошљавања, развоја малих и средњих предузећа, туризма, развоја села и пољопривреде, саобраћаја, енергетике, услуга и заната, одрживог развоја и заштите животне средине (гасификација, топлификација, водопривреда, путна мрежа, аеродром и железнички чвор, депонија и др.), заштите и ревитализације културне и природне баштине, развоја инфо-система, производње грађевинских материјала, услуга, социјалног становања, комуналног одржавања, али исто тако и професионалног образовања и обуке, социјалне заштите посебно угрожених друштвених група, превенције криминала, здравствених услуга. Наиме, могуће је отварање широког фронта активности, али исте би требало да карактерише виши

степен интеграције.

Увидом у документацију која је била доступна за потребе ове анализе, уочено је да су у припрему и спровођење пројеката укључени јавни и цивилни сектор, а у незнатној мери бизнис сектор, и то: управе, општине, јавна предузећа, факултети, невладине организације. У случају Ниша неопходно је значајније активирање осталих институција у функцији развоја, њихово повезивање и формирање тела које би пратило њихове активности, те размена информација и договор око заједничког деловања, виши ниво менаџмента уз подршку локалним лидерима развоја. То првенствено значи афирмацију свих учесника у планирању који могу бити од значаја за реализацију стратешких планова, развојних пројеката и програма.

У погледу операционализације кључно је питање институционалне организованости. Овде је важно нагласити институционалну форму, која би била одговорна за увођење и формулисање нових приступа, промоцију локалног развоја, укључивање локалног становништва и подизање приступачности ресурсима на локалном нивоу, како би се припремали и спроводили иновативни програми.

Највећи број локалних докумената је на нивоу неусвојених докумената и реално нема дејство да пружи легитимитет одлукама, што указује да је неопходан договор и консензус око јединствене политике развоја Ниша. Покривеност сектора различитим локалним документима пружа јединствену свеобухватну аналитичку базу, што уз смернице националних стратегија, омогућава релативно брзу стручну елаборацију стратегије развоја. Подршку овом процесу треба да обезбеди примена партиципативног приступа планирању и значајнија улога територијалних информационих система у функцији локалног развоја, како би се поспешило одлучивање и транспарентност процеса.

Тренутно најактуелнија интегрална стратешка документа на националном нивоу су Стратегија смањења сиромаштва, Стратегија Србије придруживању Европској Унији и Извештај о спровођењу миниленијумских развојних циљева. Њима су углавном подређене секторске стратегије по појединим областима- од развоја пољопривреде, туризма, енергетике (овде би била од значаја и стратегија саобраћаја која је покривена само у области телекомуникација), као и запошљавања, подстицања страних улагања, развоја малих и средњих предузећа, локалног одрживог развоја, заштите животне средине, развоја информативног друштва, социјалне заштите, заштите најугроженијих друштвених група, деце и др. Најчешће навођени општи циљ ових докумената је смањивање сиромаштва и унапређење развоја привреде путем бољег обезбеђења информација у социјалне и инвестиционе сврхе. Међутим, значајни су и посебни циљеви, нарочито у секторским стратегијама када је у питању Ниш.

Уколико се сагледају новине европске праксе по питању приступања новим изворима финансирања, а које су углавном условљене применом интегралног приступа на нивоу програма, треба нагласити да су неискоришћене могућности постојања и ефикасније примене великог броја националних докумената, односно могућности интеграције сектора, нивоа, ресурса, фондова. За развој иновативног приступа локалном развоју неопходна је промоција међусекторке сарадње, партиципација у одлучивању и промоција партнерстава између институција, економских и друштвених актера у формулисању, имплементацији и управљању иницијативама.

Табела 4. Преглед пројеката, стратешких докумената и институција

	Локалне стратегије	Локална тела	Пројекти и програми
Ок ру же ње	Одрживи развој града Ниша – прилог за израду стратегије ЛЕАП ГУП Студија развоја локалне економије града Ниша,	Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине Градска општина Медиана; Градска општина Пантелеј; Градска општина Црвени крст ЈКП Медиана, UCODEP, Инострана НВО „COOPI“ Италија ЈКП „NAISSUS“, ЈП „Градска топлана“ ЈП „Дирекција за изградњу града“	Депонија чврстог комуналног отпада за град Ниш, Енергетска оптимизација зграде гинеколошке акушерске болнице, Организовано сакупљање и транспорт комуналног отпада, Реконструкција градског система водоснабдевања и канализације, Рехабилитација система даљинског грејања, Топловод у насељу Стара железничка колонија; Становање Царске војске, Ранохришћанска Базилика; Санирање и реконструкција сеоских водовода у 13 места општине Пантелеј; Изградња и уређења бање „Топило“, Оснивање Call центра за Јавна комунална предузећа одговорна за управљање отпадном водом
Пр ив ред а	Студија развоја локалне економије града Ниша Програм развоја Града Ниша за 2006. Нацрт Стратегије развоја МСП Нацрт стратегије запошљавања Платформа туризма ЛЕДИБ Концепт локалног економског развоја општине Медијана	Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине, Управа за комуналне делатности, енергетику и саобраћај, Градска општина Палилула, Бизнис инкубатор центар, Инострана НВО „ОРТО INTERNATIONAL“, Фонд за микро развој (МДФ), Регионални центар за развој МСП-а, Регионална привредна комора, Национална служба за запошљавање, Ниш, Машински факултет, Ниш, WORLD VISION INTERNATIONAL / АГРОИНВЕСТ, UCODEP, WORLDWIDE STRATEGIES, Инострана НВО „HELP“	Зона унапређеног пословања – БИД зона, „Добра фарма“, Формирање кластера, Пројекат за предузетништво тренинг и услуге (ENTRANCE програм- Инкубатор Центар), Продуктна берза, Успостављање пољопривредне развојно-саветодавне службе, „Река млека“, Информативно координациони центар за развој предузетништва и подршку развоју малих и средњих предузећа, Унапређење повртарства у равничарском реону градске општине Палилула, Програм микро кредитирања, Смањење сиромаштва путем подршке започињању сопственог бизниса и социо економска интеграција избеглица и интерно расељених лица, Развој малих и средњих предузећа и предузетништва, Изградња партнерства за економску транзицију, „Призма“, СИРП програм
Др уш тве не дел атн ост и	Програм развоја Града Ниша за 2006. ГУП Студија развоја локалне економије града Ниша Одрживи развој града Ниша – Прилог за израду стратегије Нацрт Стратегије Запошљавања Нацрт Стамбене Стратегије	Управа за образовање, културу и спорт Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине, Управа за децу, социјалну и примарну здравствену заштиту, Градска општина Пантелеј, Центар за социјални рад, Градска стамбена агенција (ГСА, UN Habitat), Центар за медијацију (UNICEF), USAID/CHF, НВО „ПРОТЕКТА“, Интернационална НВО „MPDL“, UNDP, Дом за децу и омладину Душко Радовић, INTER SOS	Професионални развој запослених у образовању, Изградња станова за особе са инвалидитетом, Пројекат са диверзионим шемама, CRDA Обнова заједнице путем демократске акције, Јачање капацитета младих за деловање у локалним заједницама, Реагуј на прави начин – превенција насиља у породици, Корак до самосталности, Прихватилиште за жене и децу жртве насиља, Откуп напуштених сеоских домаћинстава за потребе избеглица, Социјално становање у заштићеним условима, Млади људи, нове идеје, Изградња партнерства за економску транзицију, СИРП програм становања и трајне интеграције избеглица
Уп рав ља ње	Студија развоја локалне економије града Ниша Одрживи развој града Ниша Програм развоја Града Ниша за 2006., ГУП	Управа за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине Агенција локалне демократије, Градска општина Палилула	Унапређење рада Пројектног центра - управљање пројектима у складу са стандардима ЕУ, Унапређење квалитета услуга – Customer Relationship Management, Формирање мулти-дисциплинарног тима (МДТ), Јачање капацитета локалне самоуправе, Побољшање људских и техничких ресурса у локалној влади, СИРП програм
Ин фо рм аци они сис тем	Студија развоја локалне економије града Ниша Програм развоја Града Ниша за 2006., ЛЕАП	Управа за информационе и комуникационе технологије, ЈУНИС, МФ Ниш,	Припрема и развој методологије и стандарда за реализацију, одржавање и коришћење јединственог информационог система града и општина, Планирање и управљање Универзалним Инфомационим системом, Развој иновативних производа за потребе привредних и осталих организација, СИРП програм

Схема 2. Активна поља пројеката, институција и локалних стратегија

Активна поља пројеката, институција и локалних стратегија

	Локалне стратегије		Локална тела		Пројекти	
Животна средина		6		10		11
Економија		8		14		18
Друштво		5		12		12
Управљање		4		3		6
ИКТ		3		3		4

Активна поља (стратегије, локална тела, пројекти)

Непокривена поља активности (стратегије, локална тела, пројекти)

Схема 3. Карактеристике- анализа стања

Карактеристике- анализа стања

	Локалне стратегије	Локална тела	Пројекти
Животна средина			
	6	10	11
Економија			
	8	14	18
Друштво			
	5	12	12
Управљање			
	4	3	6
ИКТ			
	3	3	4

Недостатак интеграције Непостојање међусекторске повезаности и координације Непокривена поља активности (стратегије, локална тела, пројекти)Списак скраћеница:

ГИС – Градски информациони систем
ГУП – Генерални урбанистички план
ЕУ – Европска Унија
ЗЖС – Заштита животне средине
ИКТ – Информационо комуникационе технологије
ИС – Информациони систем
ИЦИТ – Информациони центар за развој информационих технологија
ЈКП – Јавно комунално предузеће
ЈП – Јавно предузеће
ЈПП – Јавно-приватно партнерство
ЈУНИС – Јединствени Универзитетски научно наставни информациони систем
ЛЕАП – Локални еколошки акциони план
ЛЕР – Локални економски развој
ЛЕР М – Концепт локалног економског развоја општине Медијана
ЛУЦ – Листа усклађених циљева
МДТ – Мулти-дисциплинарни тим
МСП – Мала и средња предузећа
НВО – Невладина организација
НЕАП – Национални еколошки акциони план
ОРГН – Одрживи развој Града Ниша
ПП – Просторни план
ППРС – Просторни план Републике Србије
ПРГН – Програм развоја Града Ниша
СИРП – Програм становања и трајне интеграције избеглица, UN Habitat (Settlement and Integration of Refugees Programme)
СКГО – Стална конференција градова и општина
СР МСП – Стратегија развоја малих и средњих предузећа
СРЛЕ – Студија развоја локалне економије
ТИС – Треиторијални информациони системи

CHF – Community, Habitat and Finance
COOPI – Cooperazione Italiana
CRDA – Community Revitalization through Democratic Action
CRM – Customer relationship Management
NMCP – Netherlands Management Co-operation Programme
SDC – Swiss Development Cooperation
SEENET – South East Europe Net
SWOT – Анализа снаге, слабости, претње, прилике (strengths, weaknesses, Threats, opportunities)
UCODEP – Unità e Cooperazione per lo Sviluppo dei Popoli
UNHCR – Високи комесаријат Уједињених Нација за избеглице (United Nations High Commissioner for Refugees)
USAID – United States Assistance for International Development

АНЕКС 1

Ниш – документи стратешког локалног развоја

У Нишу је анализирано седам стратешких докумената локалног развоја:

- 1 Генерални урбанистички план Ниша, са допуном (ГУП)
- 2 Студија развоја локалне економије града Ниша
- 3 Локални економски развој на Балкану (Босна и Србија) – ЛЕДИБ
- 4 Стратегија развоја МСП општине Ниш
- 5 Одрживи развој града Ниша – прилог за израду стратегије
- 6 Концепт локалног економског развоја општине Медијана
- 7 Локални акциони план за животну средину - ЛЕАП

ЛЕАП

Локални акциони програм за животну средину – ЛЕАП донет је у Нишу 2001. год. У документу се налази девет поглавља: просторно планирање, квалитет ваздуха, биодиверзитет, јавна комунална хигијена, бука, саобраћај, Нишава, зрачења, исхрана и мишљење јавности. Ова поглавља садрже подпоглавља и детаљну анализу дотичних проблема, са могућим решењима и планом њиховог остваривања у периоду 2002.-2005. Као проблеми високог приоритета издвојени су: чврсти отпад, стање депоније, загађење ваздуха, јавно зеленило, саобраћај и просторно планирање; док су као проблеми средњег приоритета издвојени: бука, бидиверзитет, стање Нишаве, опасне и токсичне материје, проблем паса луталица, здрава храна, ддд, зрачења и хуманизација простора. У оквиру реализације ЛЕАП-а спроведена је и анкета на узорку од скоро 2000 грађана разних старосних и образовних категорија. Анкета је наишла на добар одазив, нарочито код млађе популације и може се рећи да су грађани заинтересовани за проблеме животне средине, али не постоји иницијатива за решавање тих проблема, стога је потребно предузети иницијативу од стране јавних служби и других институција. Поред наведене анкете грађани су имали на располагању и број телефона 986, на коме су успешно прикупљане информације о угрожености животне средине у Нишу.

Што се тиче појединачних проблема направићемо извод приоритетних:

- 1 чврсти отпад и депоније: постојећа депонија је предвиђена за затварање 2003. године, раздвајање отпада и рециклажа се не проводе систематски у Нишу, предвиђено је уклањање дивљих депонија
- 2 загађење ваздуха: проширење мониторинга, обавезна контрола емисије (индустрија, јавни превоз), смањити употребу оловног бензина
- 3 јавно зеленило: повећати величину зелених површина, спречити паркирање на з.п., уређење, одржавање
- 4 саобраћај: измештање транзита из центра града, проширење пешачких зона, промоција коришћења јавног превоза и побољшање његовог квалитета, увођење трамваја, смањење буке, превенција саобраћајних незгода
- 5 просторно планирање: борба против илегалне изградње, израда урбанистичких планова, прикључење насеља на водовод и канализацију, законодавство, одвојити индустријску зону од становања, прилагођавање хендикепираним особама

Територијално-информациони системи и употреба ГИС-а или ЕМИС-а нису присутни у овом документу, као ни повезивање с' осталим димензијама развоја – економском, социјалном и управном.

Одрживи развој града Ниша – прилог за израду стратегије

Документ о одрживом развоју рађен је уз подршку Мисије ОЕБС-а у СЦГ 2005. године и још увек није усвојен, али представља солидну полазну основу за један квалитетан документ са интегралним приступом развоју. Након сажетог уводног дела о оквиру, полазним основама, расположивим ресурсима града и очекиваним резултатима израде стратегије, наведено је 17 секторских области које су накнадно разрађене детаљно. Затим је анализирана постојећа планска документација, као основа за израду стратегије, у поглављу под насловом просторно планирање. Детаљна разрада секторских области разрађена је за сваку област кроз: опис проблема, ресурсе на које се треба ослонити, циљеве, очекиване резултате, ефекте, процену остваривости циљева и рокове за остварење циљева. Тих 17 области су:

- 5 развој локалне заједнице – акценат је на партнерству између владиног, невладиног и пословног сектора
- 6 хидрогеологија и геотермални ресурси – термалне воде (20-40°) на подручјима Нишке Бање и нишке котлине, Островице (у Сићевачкој клисури), Топоничке реке, Јелашинце и производња воде за пиће
- 7 реструктурирање привреде – ревитализација постојећих предузећа, развој МСП, развој научно-технолошких паркова
- 8 саобраћај – коридор X
- 9 пољопривреда – структурне промене и повећање конкурентности
- 10 шумарство – пошумљавање, сви видови експлоатације, свест о значају
- 11 лов – одржавање бројности популације дивљачи, ловни туризам
- 12 туризам – концепт одрживости
- 13 археологија – истраживање, очување и презентација археолошког парка на Медијани, нишке тврђаве и истраживање Нишке Бање
- 14 биодиверзитет
- 15 интегрисана заштита старијег становништва – с обзиром на све већу заступљеност старијег становништва због ниског природног прираштаја, унапредити здравство, социјалну заштиту и квалитет живота старих особа
- 16 управљање водама
- 17 управљање отпадом
- 18 загађење ваздуха
- 19 енергетика – побољшање квалитета и ефикасности
- 20 минералне сировине – нема значајнијих ресурса, мада је степен истражености веома низак; грађевински материјал, угаљ у Јелашници, нешто бакра и нешто урана непознатих квалитета
- 21 безбедност – односи се на полицију и војску

Студија развоја локалне економије града Ниша

Ова студија као стратешки план развоја за сектор економије има интегралан приступ и узима у обзир и друге компоненте развоја. Састоји се из 4 дела – први је аналитички, други је проблемски са предлозима иницијатива, трећи објашњава препоручену методологију (ЛУЦ – листа усклађених циљева) за стратегију локалног развоја и четврти се фокусира на проблем незапослености тј. запошљавања.

У аналитичком делу су представљени становништво и насеља на подручју града Ниша, природне карактеристике, основни показатељи садашњег економског развоја, социјална мапа становништва

и друштвених установа и инфраструктура.

У делу са иницијативама прво се дају смернице за привредни развој. Узимају се у обзир карактеристике досадашњег развоја када је Ниш као битан индустријски град био препознатљив по електронској, машинској, индустрији обојених метала, дуванској, текстилној и дрвној. Структура предузећа Ниша по величини и власништву бројчано иде у прилог малим предузећима, по делатности најзаступљенији су трговина и индустрија. Према капиталу и радној снази ипак и даље воде велика предузећа. Поред око 5000 предузећа на територији града регистровано је и преко 5000 радњи, углавном за обављање трговинске делатности (око 50%). Као почетна тачка свих структурних реформи наводи се процес својинске трансформације која је у току и њен процес је представљен у документу, као и организационе, иновационе, инвестиционе и извозне активности. Наведене су стратешке акције за привредне секторе присутне у Нишу (индустрија – електронска, текстилна, коже, машинска, агро, грађевинског материјала, хемијска, затим саобраћај, грађевинарство, трговина и туризам и угоститељство). Наглашен је значај уравнотеженог односа између малих, средњих и великих предузећа, а питања везана за развој МСП су обрађена у посебном поглављу. Наредно поглавље је посвећено туризму са стратегијом туризма по категоријама: транзитни, стационарни, историјски, градски/пословни, излетнички, спортско-рекреативни, ловни и риболовни. Наведени су потенцијални туристички ресурси, нови садржаји у културном туризму, промотивне активности и услови концесија. Следеће поглавље је посвећено унапређењу заштите животне средине. Наредно поглавље посвећено је пољопривреди са унапређењем продуктивности, али се тек спорадично спомиње оријентисаност ка квалитету, те није наглашено очување постојећег квалитета пољопривредних производа. Наглашава се едукација, примена савремених технологија и свест о заштити животне средине. У последњем (шестом) поглављу у делу о иницијативама под називом јединице за локални развој наведени су управни потенцијали Ниша на националном, регионалном и локалном нивоу.

Локални економски развој на Балкану – ЛЕДИБ

Програм ЛЕДИБ финансира и спроводи данска влада у Нишавском округу у Србији и у северозападној Босни (34 општине, и то 21 из РС и 13 из Федерације) у периоду од априла 2006. до марта 2011. У складу са политиком ЕУ која подржава сарадњу европских региона генерално, а и унутрашњу интеграцију Западног Балкана пред интеграцију у ЕУ, овај програм се спроводи у ова два региона са неким заједничким карактеристикама као што су наслеђе из претходне заједничке државе, слично стање у транзицији, слична блиска прошлост са ратовима у претходној деценији и присуство избеглих и расељених лица.

Програм ће имати као основну активност подршку МСП, са две основне компоненте: повољна пословна средина (побољшање услуга јавне администрације и заступања пословних организација) и развој МСП (развој кластера, јачање услуга за развој бизниса, приступ кредитима). ЛЕДИБ ће се ослањати на националне стратегије смањења сиромаштва и развоја МСП.

У БиХ ће домаћин координатора програма бити регионална развојна агенција за Северозападну Босну (АРДА у Бањалуци), док у Србији мора да се оснује независна канцеларија (могуће у просторијама менаџера, МСП фасилитатора или Агента финансијског менаџмента). Агент финансијског менаџмента биће ангажован по уговору за свакодневно управљање трансферима према имплементационим организацијама.

Нацрт стратегије развоја МСП-а општине Ниш

Овај Нацрт стратегије израдила је Регионална агенција за развој МСП 2003. године. Приступ је изразито економски са исцрпном анализом економских показатеља у тадашњој нишкој општини.

Коначан циљ је повећање запослености, што има утицаја на социјалну развојну компоненту. Анализа тренутног стања МСП и радњи претходи стратегији њиховог развоја. Анализиран је финансијски положај, рентабилност, продуктивност, кадровски потенцијали, менаџмент, пословно окружење и поређење у односу на Србију.

Стратешка опредељења су представљана у односу на глобалне и европске трендове, узимајући у обзир сиву економију, према могућим секторима развоја МСП (електронска индустрија, текстилна, коже, машинска, агро, грађевинског материјала, хемијска, затим саобраћај, грађевинарство, трговина, туризам и угоститељство, рециклажа техногених сировина), указано је на изворе финансирања за подршку МСП, и предложена институционална подршка за МСП (законодавна, образовна).

План економског развоја општине Медијана – Општина за ЕУ

Општина Медијана је једна од 5 општина града Ниша, тј. једна од четири које су формиране 2004. године. Стратегија економског развоја општине Медијана је документ од 50 страна, који није преобиман, али је и парцијалан, јер иако се односи на економски развој нема довољну дозу интегралности за разлику од Стратегије економског развоја града која би требало да јој је надређена и са којом би ова општинска стратегија требало да буде усклађена.

Након анализа демографије и запослености, следи анализа стања привреде града, те МСП која је идентична тј. прекопирана из стратегије за развој МСП и не односи се на саму општину Медијана него на територију Ниша. Након овога следи кратак опис сиве економије и неформалног тржишта рада, а затим улога и формално-правне могућности општине Медијана у локалном економском развоју, са неколико дијаграма, у првом се наглашава значај партнерства између приватног, јавног и цивилног сектора, а у другом се предлаже структура одељења за локални економски развој, које је искључиво економски оријентисано, занемарује остале развојне секторе, који су у нераскидивој вези с економијом као компоненте одрживог развоја.

Управна компонента се спомиње кроз формирање одељења за локални економски развој. Незаобилазан значај информационо-комуникационих технологија у данашње време се спомиње у вези веб сервиса за промоцију дотичног одељења и за информисање и комуникације за пословни сектор и за предузетнике.

Формирање пословног удружења је такође један од циљева локалног економског развоја општине Медијана, затим развој стратегије локалног економског развоја (уобичајени приступ – визија, циљеви, приоритети, акциони планови, мониторинг и евалуација), затим стварање повољног законодавства за пословни сектор у граду Нишу у успостављање политике једнаких шанси.

Као посебан циљ издваја се израда економске личне карте општине Медијана, којом се утврђују: кључни економски ресурси општине, на који се начин они могу користити за економски раст и стварање нових радних места и друштвени контекст који може имати утицаја на ресурсе. Предложена структура економског прегледа обухвата анализу локалног контекста и географских података, анализу предузећа, тржишта и конкурентности (људских ресурса, услуга професионалне обуке, инфраструктуре, спољне факторе (политичка, социјална, економска и технолошка анализа), партнерство у економском развоју и свот анализа. Овај економски преглед наговештава нешто

интегралнији приступ. Следе извори финансирања, термин план и буџет.

Овај стратешки документ на општинском нивоу је потребан и представља добар пример иницијативе за остале новостворене нишке општине.

Нацрт стратегије запошљавања града Ниша

У нацрту Стратегије запошљавања града Ниша, коју је израдила Регионална агенција за развој малих и средњих предузећа 2004. године анализирана је постојећа ситуација и изложени главни стратешки циљеви за остварење стратегије.

Анализа полази од основних демографских карактеристика, карактера, димензија и неких узрока незапослености. Анализира се формална незапосленост, као и неформално тржиште рада. Придаје се значај преструктурирању великих и подршци малим и средњим предузећима, развоју предузетништва, наглашава се значај образовања. Урађена је и SWOT анализа на тему незапослености.

Као главни стратешки циљеви се наводе децентрализација националне службе за запошљавање, интензивирање политике запошљавања, подршка младима који траже прво запослење (дакле немају искуства), подршка предузетницима кроз делимично ослобађање од пореза и доприноса, привлачење инвеститора, формирање клубова за тражење посла итд. С' обзиром да је нацрт стратегије рађен за период до 2008. године, дата је прогноза запошљавања за тај период.

Међу ауторима стратегије се не налази нико из постојеће нишке филијале националне службе за запошљавање, што би могла бити сугестија за побољшање трансферзалне интеграције међу институцијама.

Платформа за израду пројекта унапређења и развоја туризма на подручју града Ниша

Туристичка организација Ниш је 2003. године израдила Туристичку платформу за град Ниш која треба да послужи као припремни и полазни материјал за једну ширу и обимнију планску студију развоја туризма на подручју нишке регије.

Након основних карактеристика туризма на простору града, са акцентом на комплексном карактеру и са сугестијом за свеобухватност, наведени су основни правци развоја по типовима: транзитни, бањски, културни, градски, манифестациони, спортско-рекреативни, ловни и риболовни и туризам у заштићеним областима.

Наведене су краткорочне и дугорочне мере развоја туризма, а у прилозима су представљени туристички капацитети и степен њиховог коришћења, као и два идејна пројекта на нивоу акционих планова – туристички информациони центар и предлог за нове садржаје у културном туризму (конгресни туризам, колонија уметничких радионица на кеју, клубови типа кафеа са различитим врстама музике, дискотека, концертна дворана – двд биоскоп, и 100 дана културе у тврђави).

Генерални урбанистички план Ниша 1995 – 2010

ГУП Ниша и Нишке Бање се састоји из два дела: аналитичко документационе основе или ти документације и синтезе стања урађене 1993. године и самог ГУП-а усвојеног у мају 1995.

Са акцентом на намену земљишта, документ има у потпуности интегралан приступ и узима у обзир све развојне секторе. Документација и синтеза стања су поједностављени док је сам план свеобухватан и предлози акција су изнети, у многим случајевима по етапама, док су мере и инструменти за имплементацију мање разрађени што је и разумљиво с обзиром на немогућност детаљније разраде пре обезбеђивања конкретних извора финансирања. Плански део садржи три главна дела: циљеве, критеријуме и смернице за изградњу, реконструкцију, уређење и заштиту простора (ту су друштвено-економски развој, урбанизација и просторни развој, регулација и нивелација, инфраструктура и мере заштите), затим услови за уређење и коришћење простора и коначно услови и мере за остваривање плана. Графички прилози су лошег квалитета.

Године 2001. извршена је допуна и измена овог плана, назив је промењен у Генерални план Ниша.

Синтеза и хоризонтална интеграција

Интегрални приступ је свеобухватан и посматра развој у целини. Од анализираних докумената ГУП и Нацрт стратегије одрживог развоја нису уско орјентисани на неки одређени сектор и стога имају интегралан приступ. Али и свака секторска стратегија у анализи и предлозима за будућност, поред развоја сектора којим се бави, треба да узме у обзир друге развојне секторе и анализира и предвиди свој однос према њима. Од три компоненте одрживог развоја, економска компонента је она која води ка расту, да би тај раст био складан и одржив неопходна је свест о целовитости развоја тј. узимање у обзир и друге две компоненте одрживог развоја – друштвене и еколошке. Поред ове три компоненте у данашње време постају незаобилазне управна и информационо-комуникациона компонента као подршка ефикаснијем и боље организованом развоју.

У анализираним документима је најзаступљенија економска компонента, а присуство друштвене компоненте је спорадично или у функцији економског развоја или се ограничава на аналитички део. Развој није одржив уколико је било која од три основне компоненте слаба, стабилност је угрожена. Празнине и необрађене тематике се могу уочити, а притом је присутно преклапање и анализирање исте проблематике у више докумената.

Окружење

Што се тиче заштите животне средине, тренутно највећи проблем је депонија која је расла брже него што се очекивало. Дакле отпад се ствара брже него што се предвиђа и вероватно и у већим количинама. Због тога је поред решења питања депоније (затварање старе и отварање нове) хитно увођење раздвајања отпада и рециклаже.

Што се тиче инфраструктуре, потребно је искористити предности коридора X и могућности транзитног туризма, уз мала улагања могуће је порадити на имицу града Ниша и осмислити његову посету за туристе који су у пролазу, почевши од боље сигнализације, а затим и других садржаја.

Уређење бицикличких стаза је такође једна нискоинвестициона активност која је добро дошла у Нишу, што се и наводи у неким од докумената.

Економија

Велики је акценат на развоју МСП, али је неопходно имати у виду пожељну равнотежу између малих, средњих и великих предузећа. С обзиром на то потребно је посветити дужну пажњу и великим предузећима, нарочито у транзиционој фази, с обзиром да многима предстоји трансформација.

Што се тиче постојећег Регионалног центра за МСП и планираног центра за МСП на нивоу града Ниша треба подржати њихов рад и унети што више интегралног приступа у њихов начин рада, јер економија има тенденцију да занемари друге компоненте одрживог развоја (социјалну и еколошку).

Иницијатива општине Медијана за локални економски развој је подстицајан пример и за остале четири градске општине, с тим што је потребно ускладити те стратешке планове с стратегијом економског развоја града и унети више интегралности у друге општинске стратегије како је то учињено у градској.

Друштво

Друштвена компонента је прилично занемарена, сем бриге о старијим особама, и проблема незапослености који је у исто време и економски и социјални проблем. Култура може бити битна компонента друштвених делатности.

Управљање

ИКТ

Ове две компоненте могу имати многе заједничке тачке и веома су мало присутне у анализираним документима. Присуство електронске индустрије у Нишу је потенцијал који иде у прилог развоју информационог система. План за остваривање јединственог информационог система града спомиње се у ГУП-у.

Анекс 3

PROGRAMMA SIRP: INSEDIAMENTI E INTEGRAZIONE DEI RIFUGIATI IN SERBIA

Поштовани,

У оквиру “Програма становања и трајне интеграција избеглица”, УН ХАБИТАТ спроводи активности на развијању капацитета, информационих алата и тела за имплементацију секторских стратегија и акционих планова, на бази интегралног стратешког приступа управљању локалним развојем.

Кроз овај упитник желимо да сазнамо каква су ваша искуства у реализацији развојних пројеката и какву сарадњу имате са осталим институцијама на том пољу.

Добијене информације значајно ће нам помоћи у сагледавању тренутне ситуације и биће коришћене за будуће планирање интегралног развоја Ниша.

Молимо Вас да пажљиво прочитате упитник и одговорите на питања.

Унапред хвала.

Предраг Цветковић,
УН ХАБИТАТ

УПИТНИК

1.	Назив институције/организације/управе	
2.	Име одговорне особе/контакт особе	
3.	Развојни пројекти/програми које спроводите (кратак опис)	
4.	Да ли постоје проблеми у реализацији, који су узроци и како се одражавају на пројекат?	
5.	Да ли сарађујете са Управама/одсецима у Граду или другим органима локалне самоуправе и у чему се огледа ваша сарадња?	
6.	Да ли сарађујете са другим институцијама у Нишу и шире у вези са пројектима и на који начин?	
7.	На која се обавезујућа документа ослањате у раду (републичка, регионална, локална)? Да ли су та документа кочница или подстицај реализацији пројеката. Коментар:	
8.	Да ли сматрате да је могуће унапредити рад на пројектима? Коментар:	
9.	На који начин видите учешће међународних организација на унапређењу реализације пројеката?	
10.	Додатни коментари:	